

זקנים בצל המלחמה

עמק יזרעאל

אוקטובר 2025

ד"ר אלה אוסטרובסקי ברמן, ד"ר שירלי רזניצקי, נועם
דוידוביץ', גלעד הדס

רקע: הנחות עבודה לסקר

חלוקת מענים יעילה (בעולם של משאבים מוגבלים) | **דורשת תיעדוף** | נכון בשגרה ואף יותר בחירום

פרמטרים לתיעדוף אוכלוסייה | מה כואב? | האם המצב החמיר? | האם מסתדר לבד?

מפת המדדים רלוונטית **מתמיד** | מצפן לבחינת הסיכונים בבריאות, תפקוד, מצב כלכלי, חברתי-רגשי (בהתאמה למצב)

לא לוותר על מניעה | להציג את כל הרצף כולל הזקנים ה"חזקים" שחשוב למנף

הרזולוציה הרלוונטית של נתונים **תומכי קבלת החלטות** | זירת הרשות המקומית (כללי/שכונות/רחובות)

מטרת המחקר

לבחון את מצב הזקנים במגוון תחומי חיים ואת השינויים שחלו במצבם בעקבות מלחמת חרבות ברזל

שיטת המחקר

סקר בשתי פעימות בקרב בני 60+ מ-13 יישובים:

2.

פעימה שנייה:
קריית ביאליק, מ"א עמק יזרעאל, שפרעם,
בת ים, ירושלים, בית שמש, באר שבע,
אופקים, קריית מלאכי, אשקלון
*150-250 זקנים בכל יישוב
הנתונים נאספו במהלך חודשים מאי –
ספטמבר 2024

1.

פעימה ראשונה:
אשדוד, תל אביב, נתניה
*כ-250 זקנים בכל יישוב
הנתונים נאספו במהלך חודשים
דצמבר 2023 – פברואר 2024

מיקוד הסקר: מדדי הזדקנות מיטבית, זיהוי מצבי פגיעות והחמרה, רשתות תמיכה

תמונת מצב זקנים

מדדי
"עלי"

מצב כלכלי

עמידה בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

חוסן אישי
בדידות
תחושת ביטחון

מצב בריאות

מצב בריאות סובייקטיבי
דיכאון (PHQ2)
מוגבלות ותפקוד יום-יומי

מדדים
מנבאים

מוכנות כלכלית

תעסוקה

אורח חיים פעיל

פנאי
התנדבות
מיצוי זכויות
סדר יום משמעותי

אורח חיים בריא

יציאה מן הבית
פעילות גופנית
STRESS

ניהול בריאות

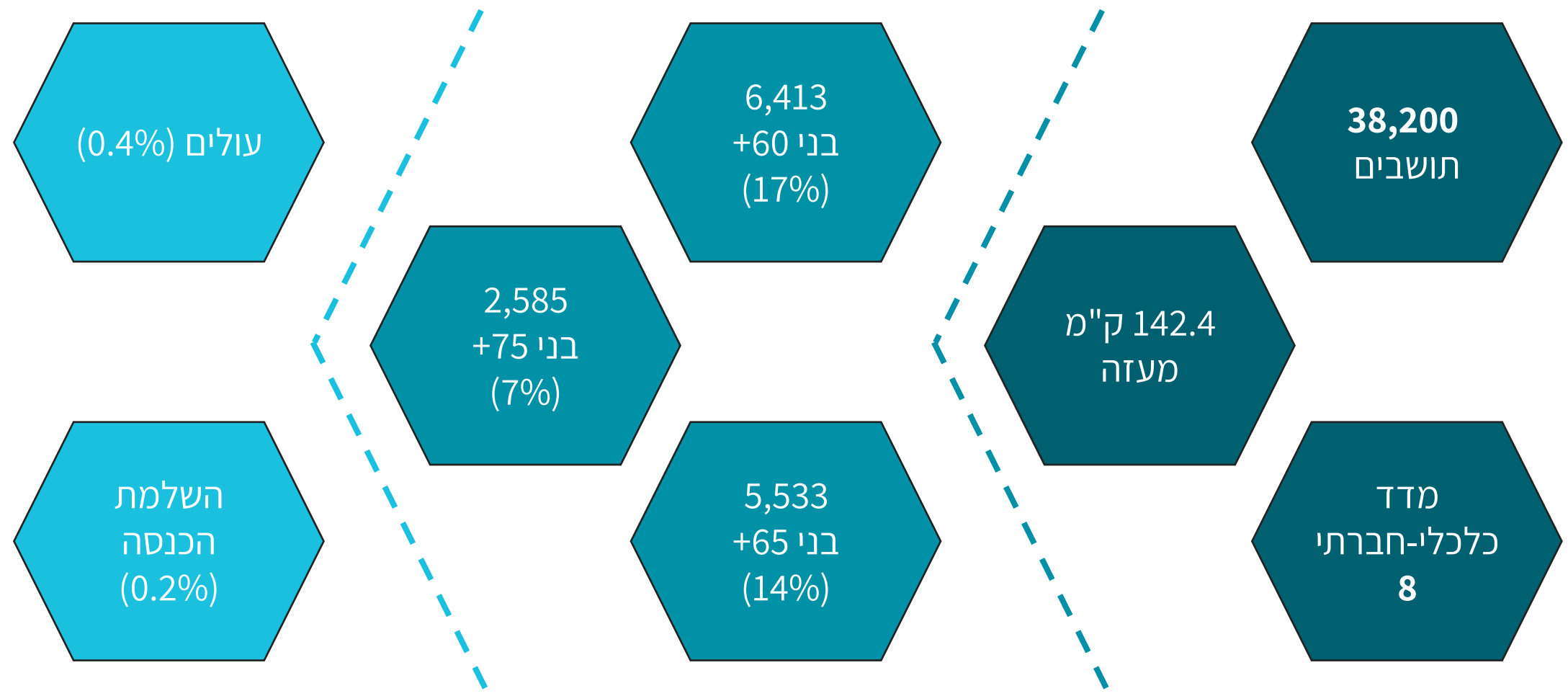
ויתור על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

אוריינות דיגיטלית | ביצוע פעולות דיגיטליות בתחומי חיים שונים (עצמאית או עם עזרה)

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע - כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

רקע: עמק יזרעאל – דמוגרפיה

מקורות: מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. (2023). בני +65 בישראל שנתון סטטיסטי; אתר הביטוח לאומי (סטטיסטיקה לפי יישובים)

רקע: מאפייני משיבים N=152 (באחוזים)

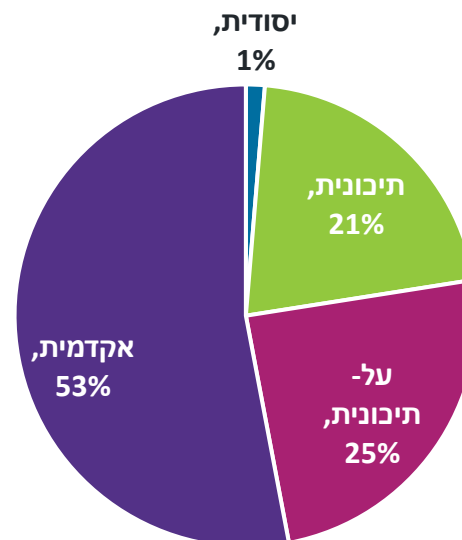
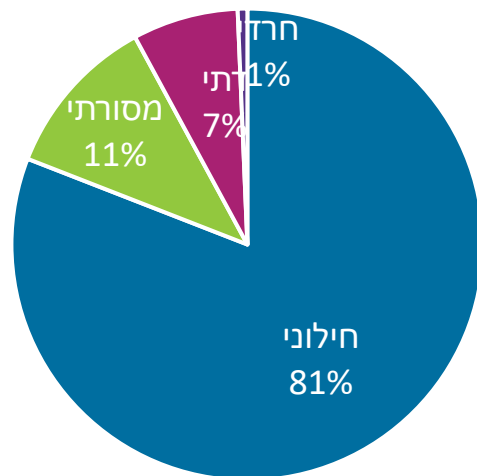
3%
אין ילדים /
כל הילדים
מתגוררים
בחו"ל

72% נשואים
9% גרושים
14% אלמנים
4% רווקים

47% גברים **53%** נשים

גיל ממוצע
73
סטיית תקן 5.2

18%
חיים עם מוגבלות
(18% נעזרו במטפל)

עולים
0%

נפגעים בעקבות המלחמה (באחוזים)

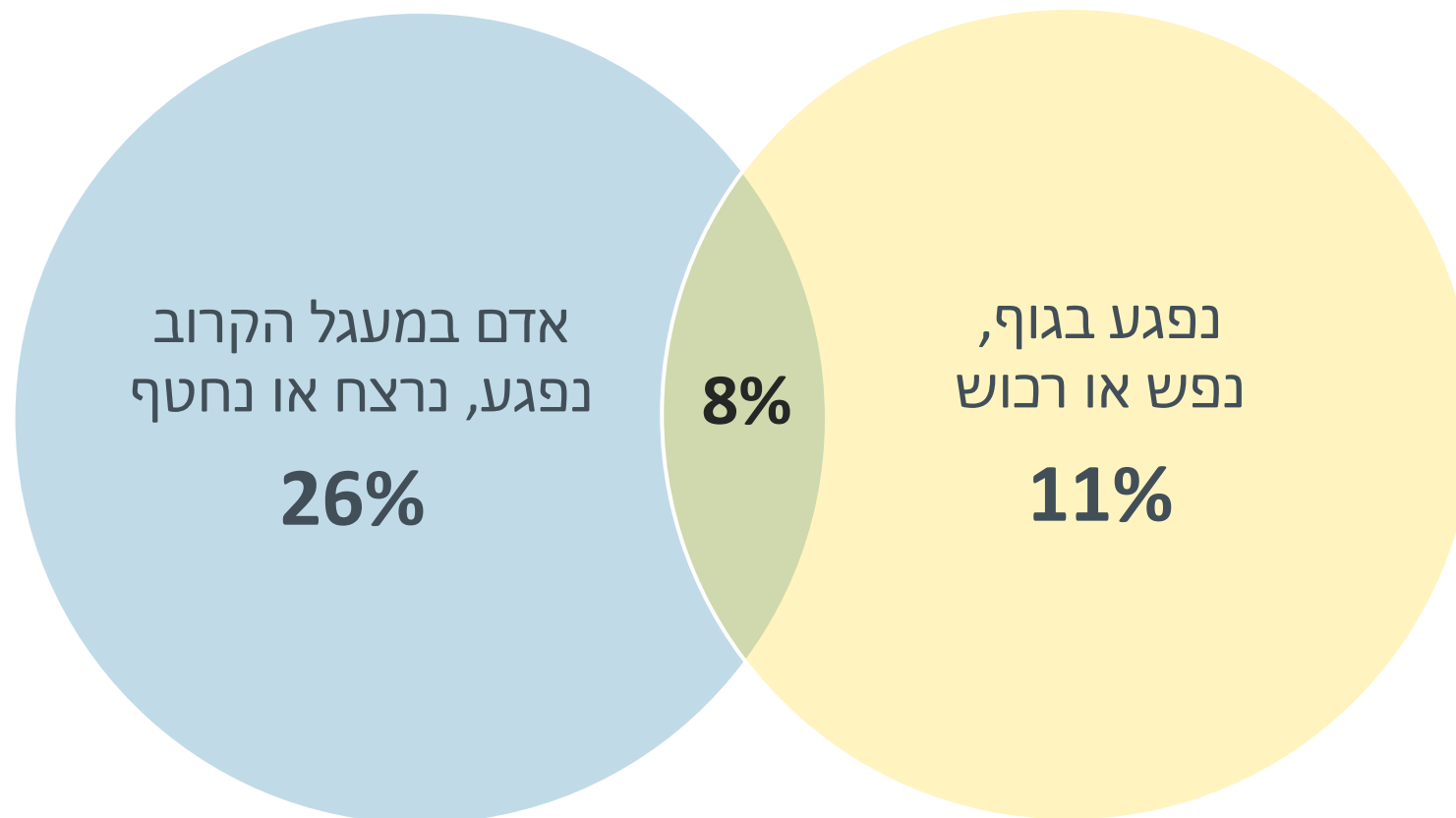
אדם במעגל הקרוב
נפגע, נרצח או נחטף

34%

נפגע בגוף,
נפש או רכוש

19%

45% נפגעו בעקבות המלחמה (באחוזים)

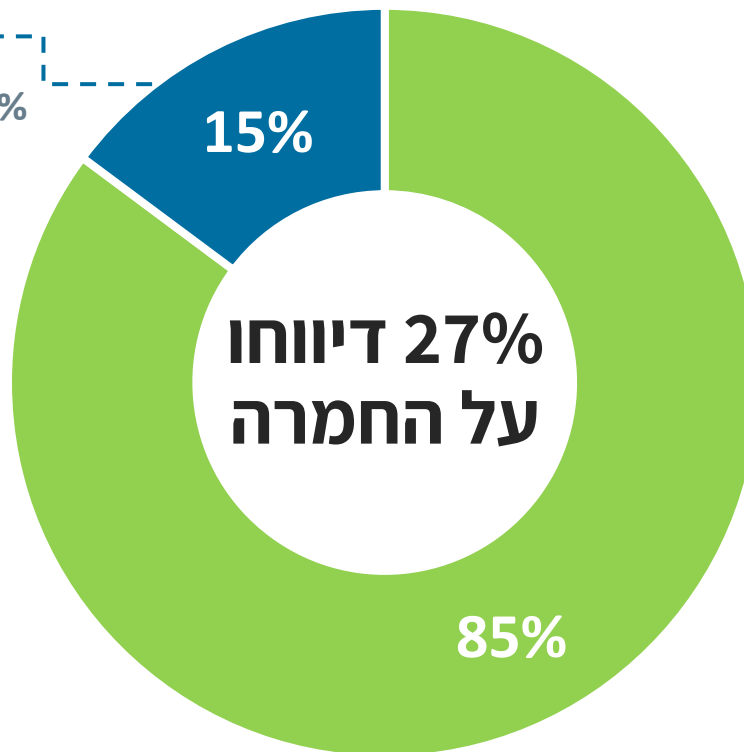
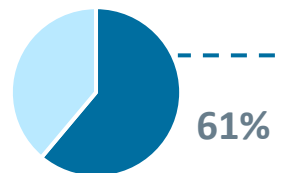
מצב בריאות סובייקטיבי (באחוזים)

יותר זקנים שבריאותם לא טובה מזקנים שבריאותם טובה חוו
החמרה עקב מלחמה

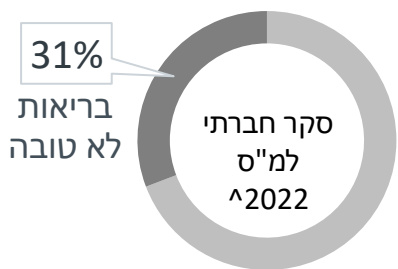
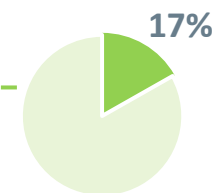

החמרה במצב
הבריאות

בריאות
טובה

החמרה במצב
הבריאות

טובה בריאות

לא טובה בריאות

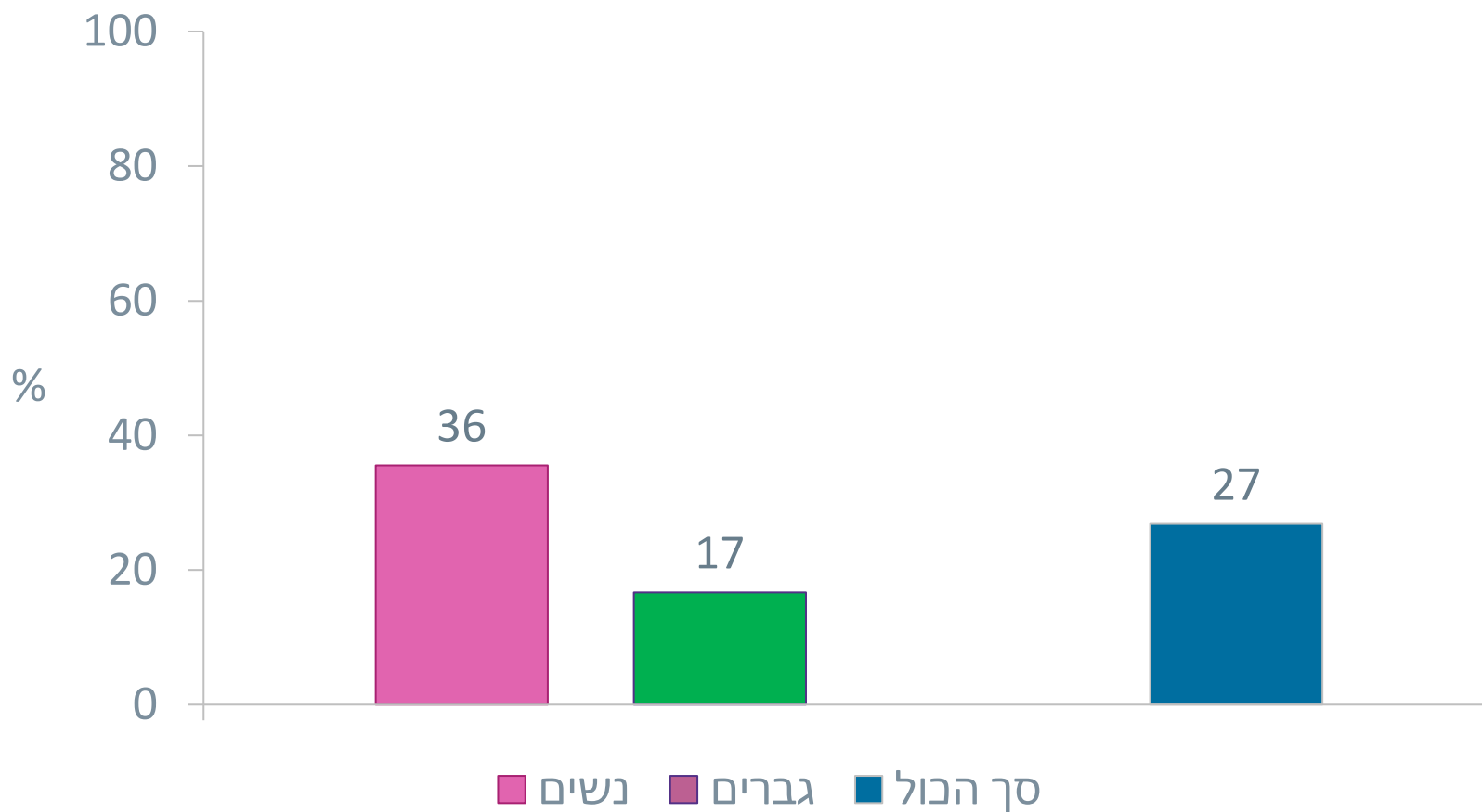
סקר חברתי
למ"ס
^2022

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים
לכלל בני 65+ בישראל

החמרה במצב הבריאות (באחוזים)

יותר נשים מגברים חוו החמרה במצב הבריאות מאז המלחמה

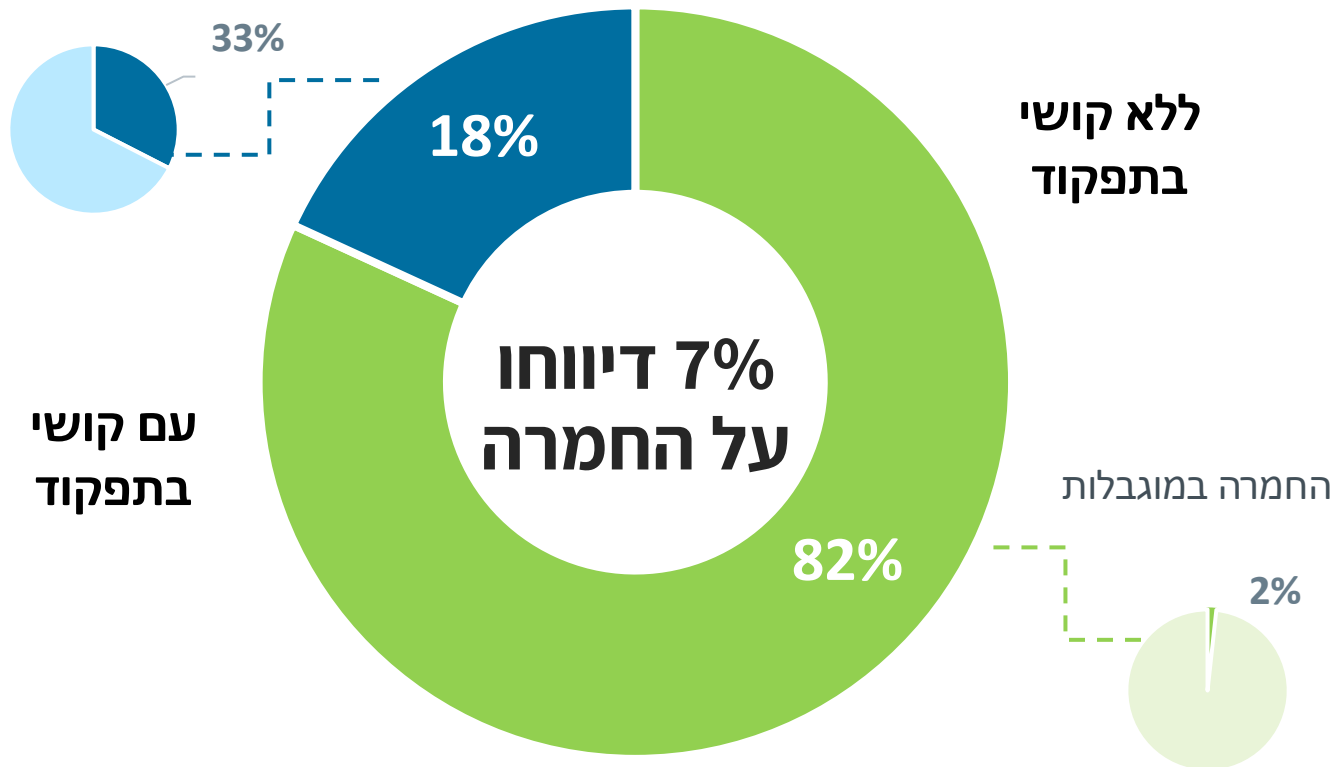

קושי בתפקוד היום-יומי (GALI) (באחוזים)

מוגבלים חוו החמרה משמעותית יותר במצבם

החמרה במוגבלות

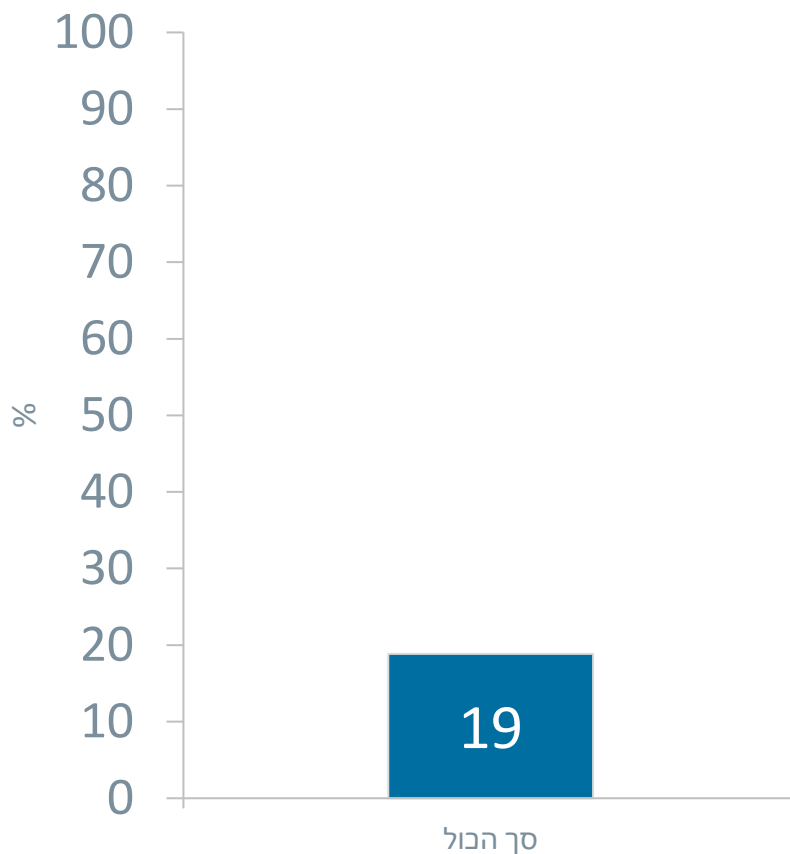

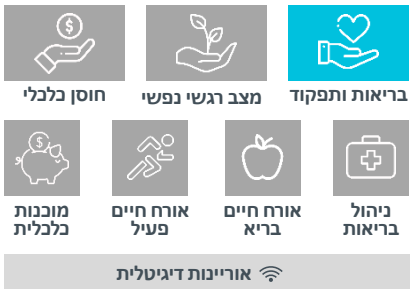
“סקר השייכות של זקני ישראל”
שנערך על ידי מכון גיאוקרטוגרפיה
ומכון ERI בקרב בני 65+ בישראל

היעזרות במטפלת (באחוזים)

מקרב מי שדיווחו על קושי בתפקוד היום-יומי, 19% דיווחו על היעזרות במטפל

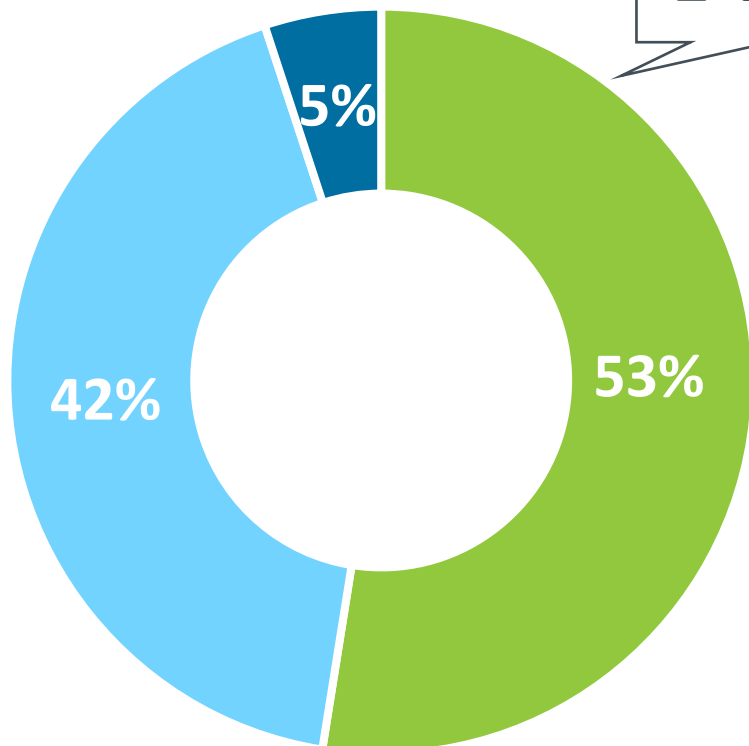
PHQ2 - דיכאון (באחוזים)

בממוצע רמת הדיכאון של נשים גבוהה משל גברים

רמת דיכאון גבוהה

יותר גברים

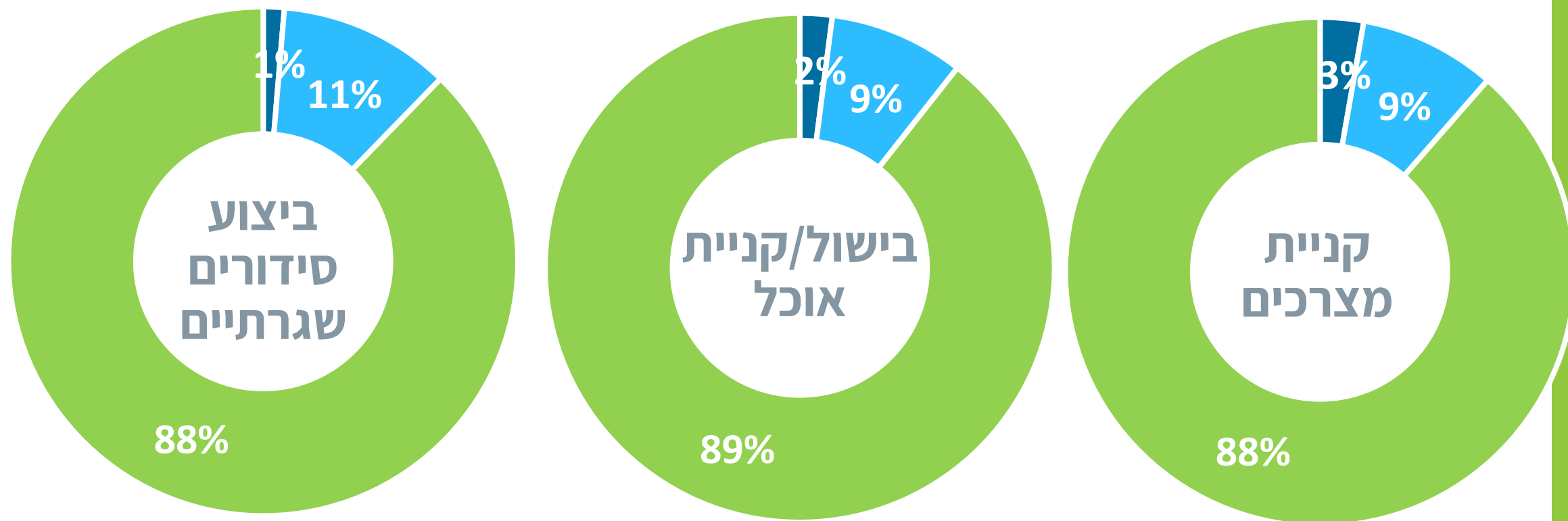

רמת דיכאון נמוכה

רמת דיכאון בינונית

קיום פעולות שגרה (באחוזים)

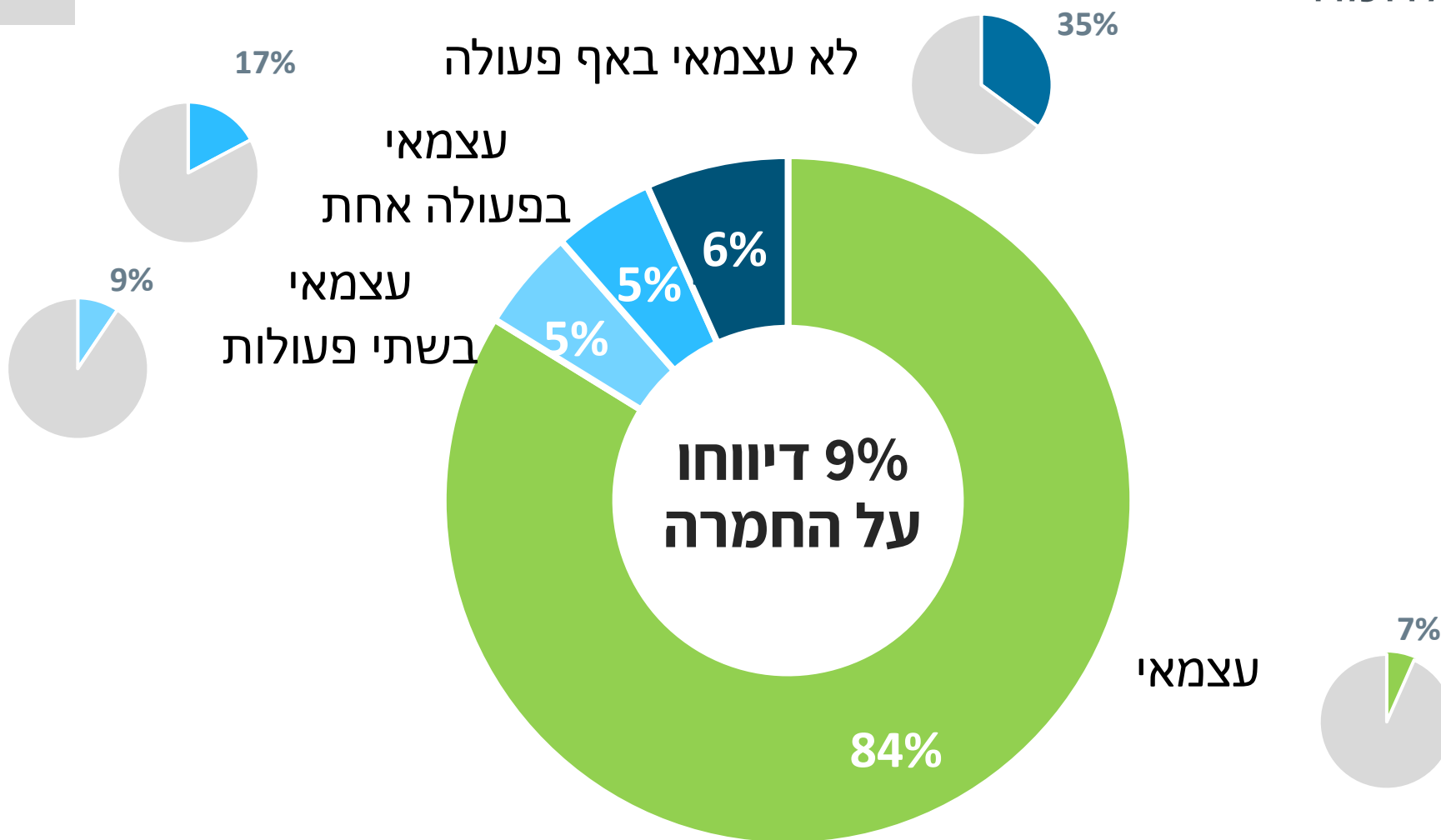

■ מתקשה ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

עצמאות בפעולות שגרה (באחוזים)

כשליש מן הזקנים הלא עצמאים דיווחו על החמרה בעקבות המלחמה

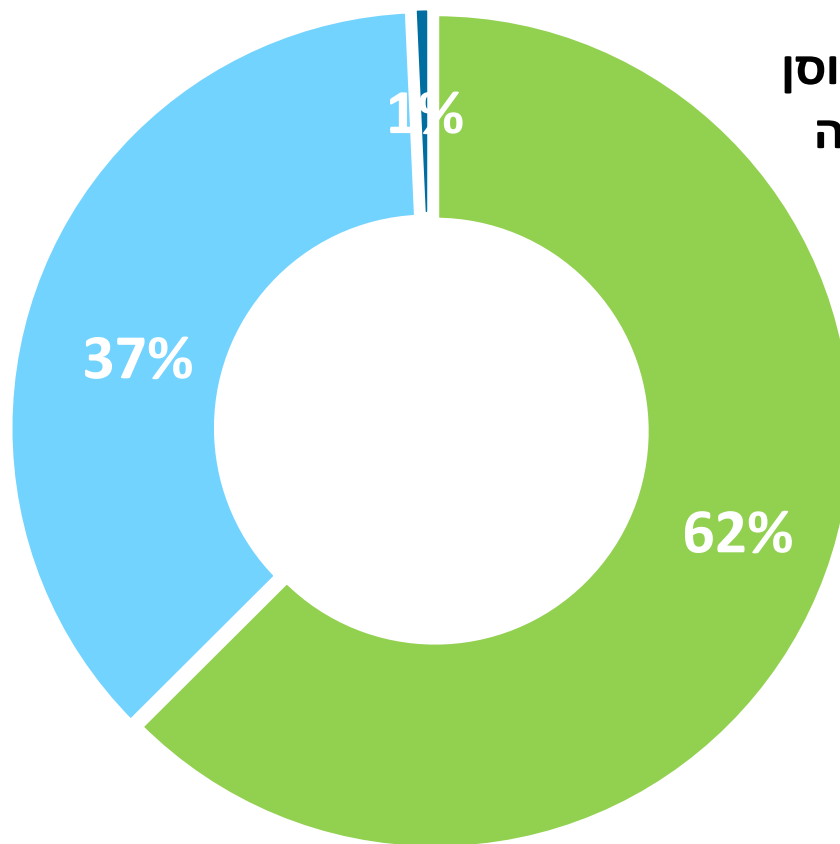
חוסן אישי (באחוזים)

רמת חוסן נמוכה

רמת חוסן גבוהה

רמת חוסן בינונית

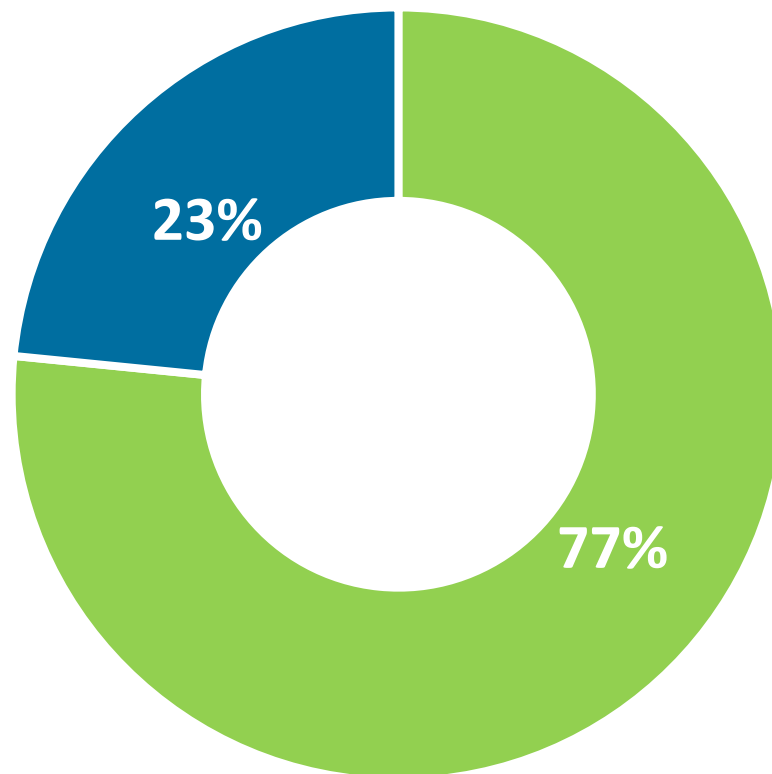

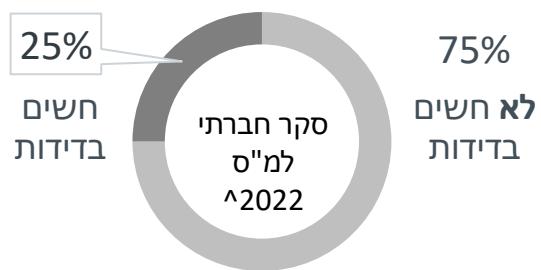
תחושת בדידות (באחוזים)

חשים בדידות
 לפעמים או
 לעיתים קרובות

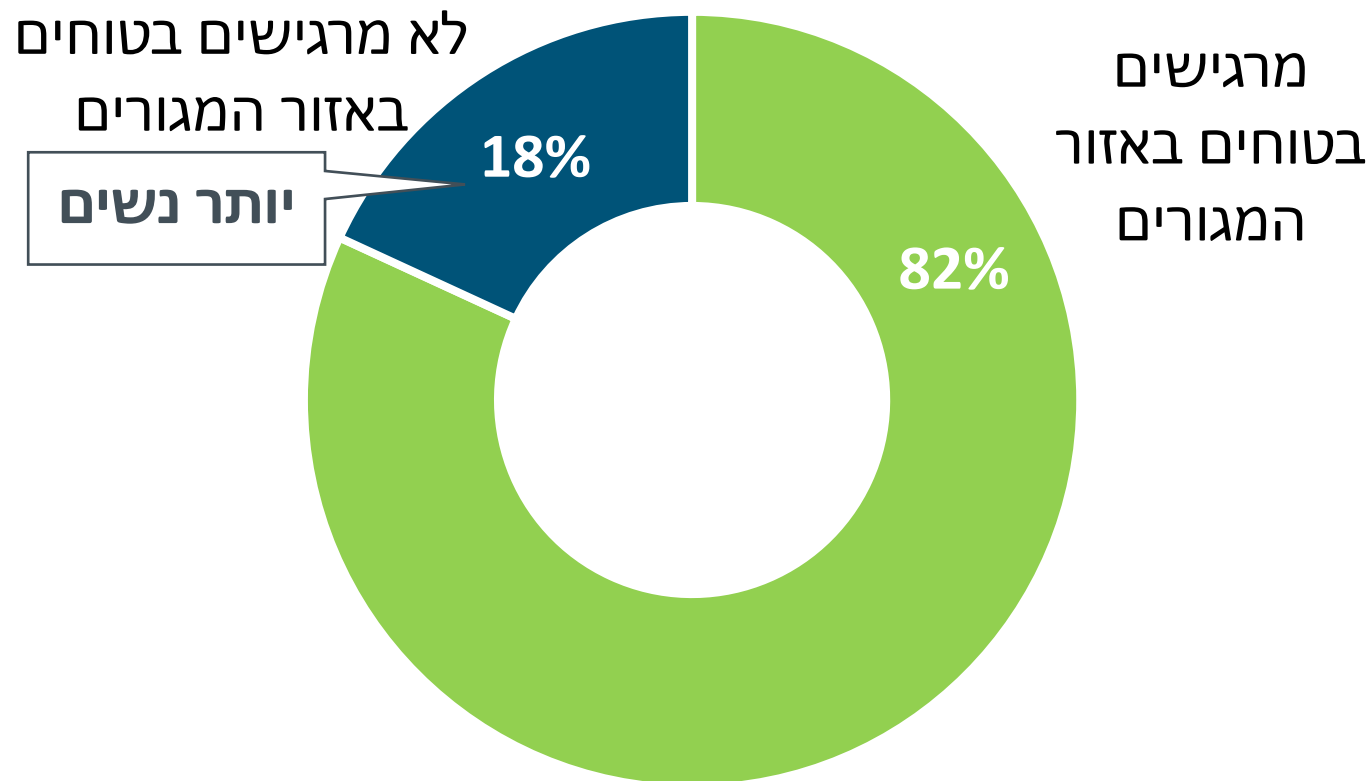
לא חשים בדידות
 או לעיתים רחוקות

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים
 לכלל בני 65+ בישראל

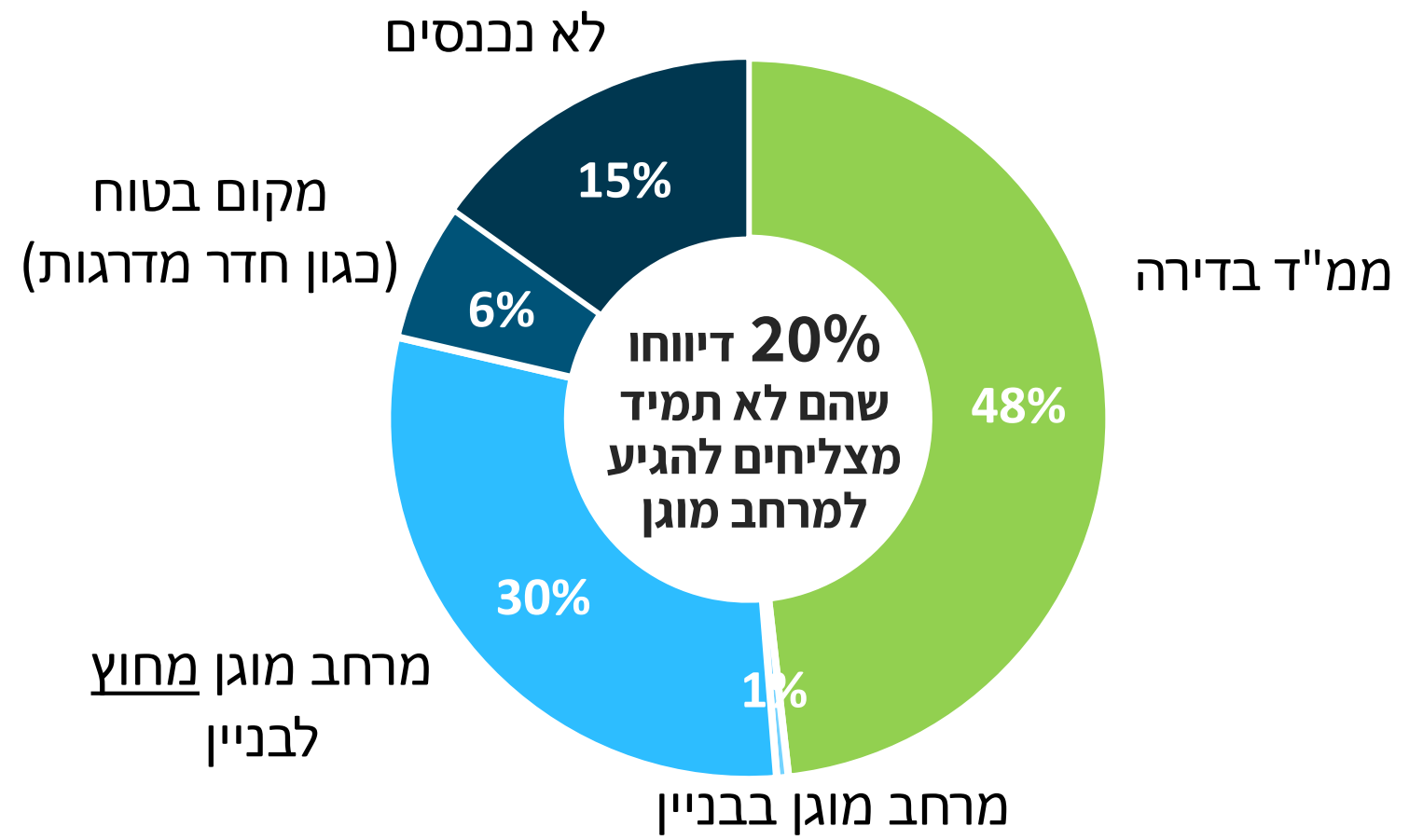

תחושת ביטחון (באחוזים)

תחושת ביטחון (באחוזים)

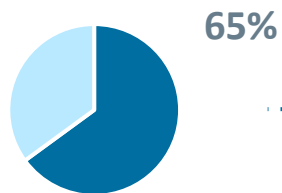

מצב כלכלי (באחוזים)

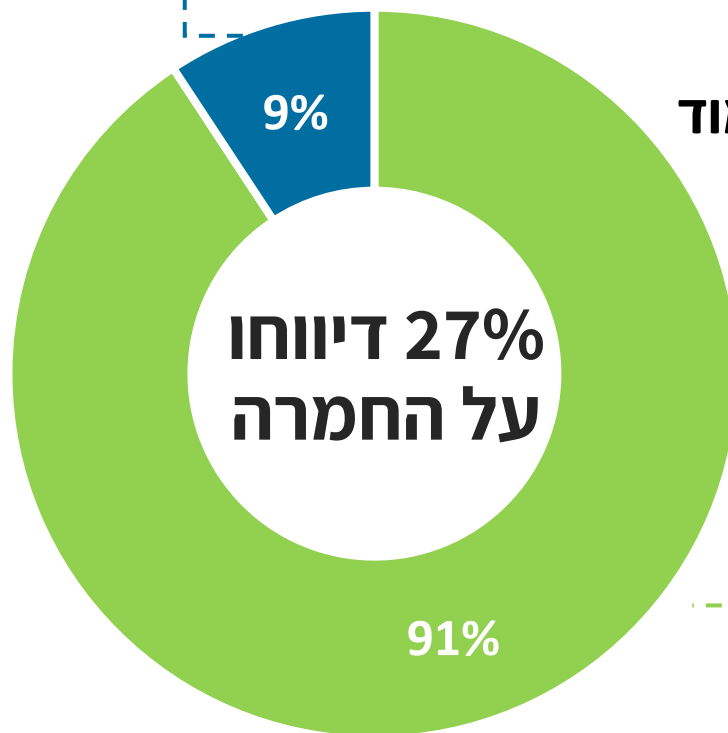

כשני שלישים מן הזקנים שלא מצליחים לעמוד בהוצאות חודשיות חוו החמרה מאז המלחמה

החמרה במצב הכלכלי

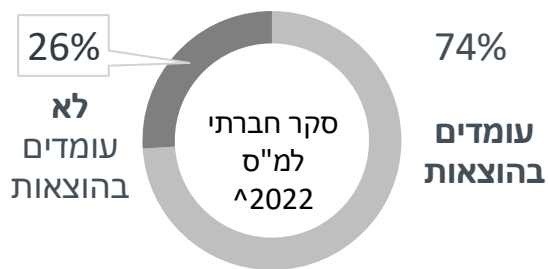
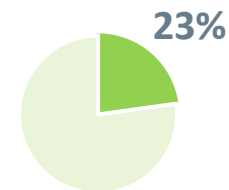

לא מצליחים לעמוד בהוצאות

מצליחים לעמוד בהוצאות

החמרה במצב הכלכלי

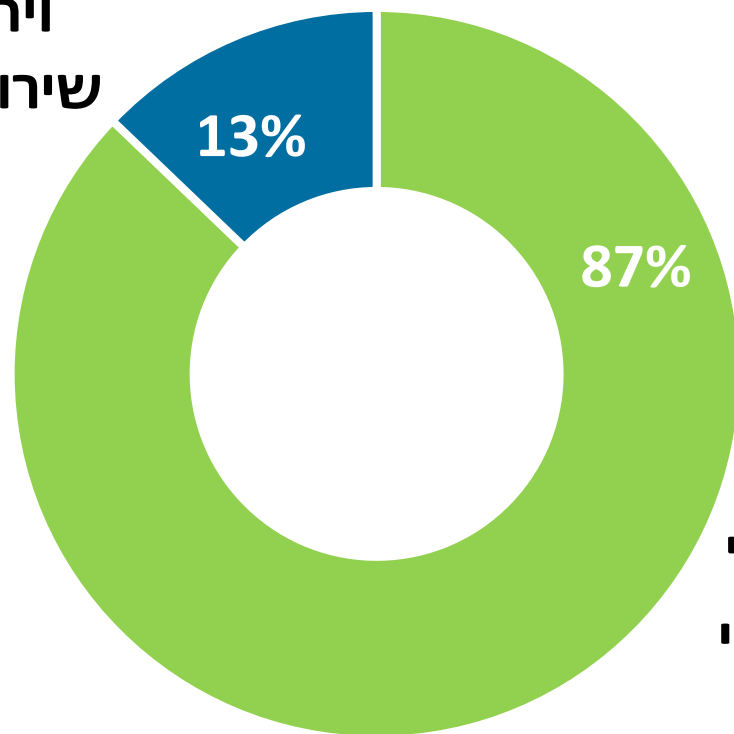
^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

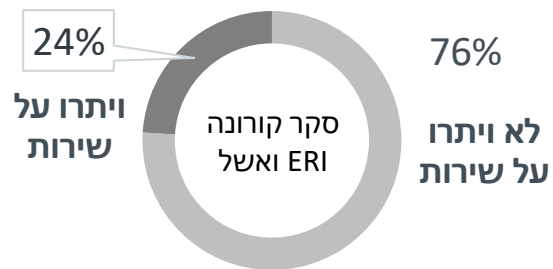
ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

ויתרו על שירות רפואי

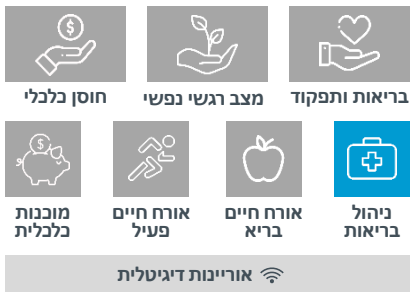

לא ויתרו על שירות רפואי

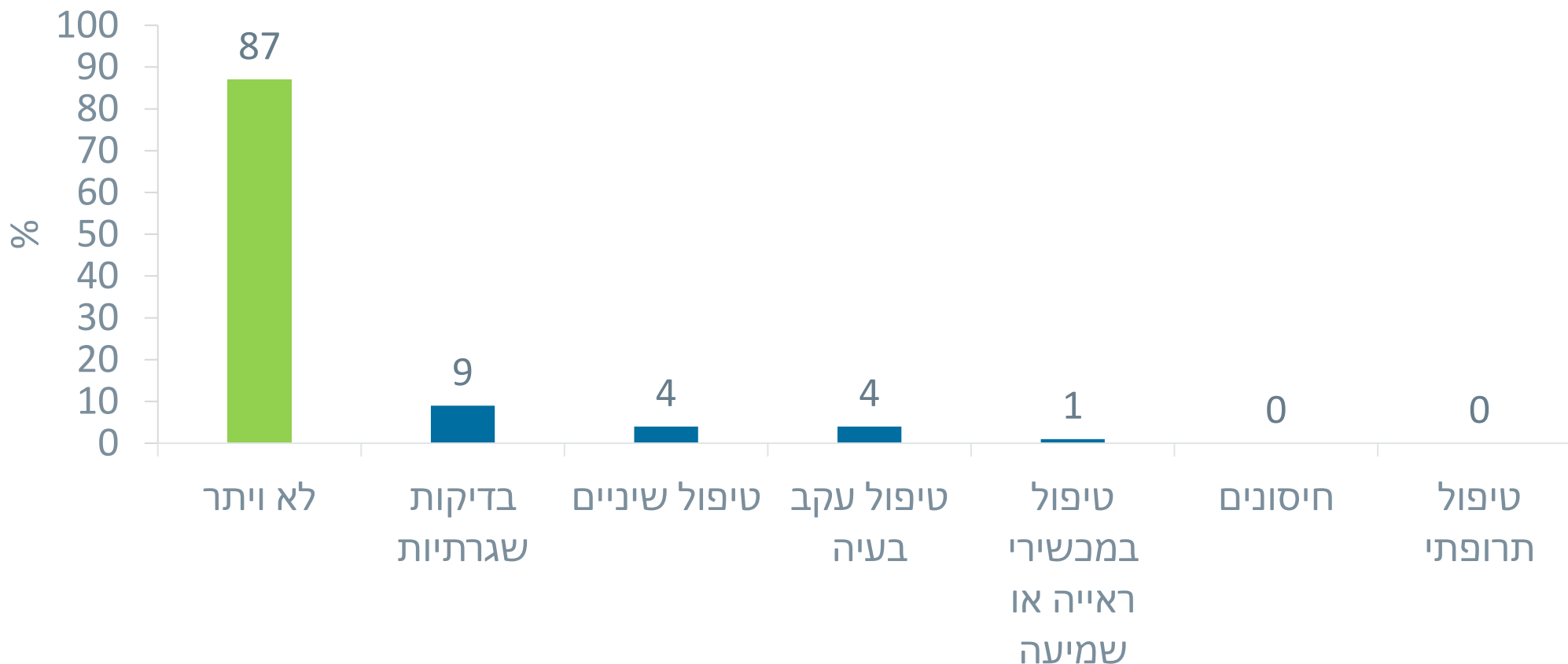

מקור: הזדקנות בימי קורונה – סקר השפעות הקורונה על בני 65+ בישראל (מכון ERI וג'וינט ישראל 2020-2021)

ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

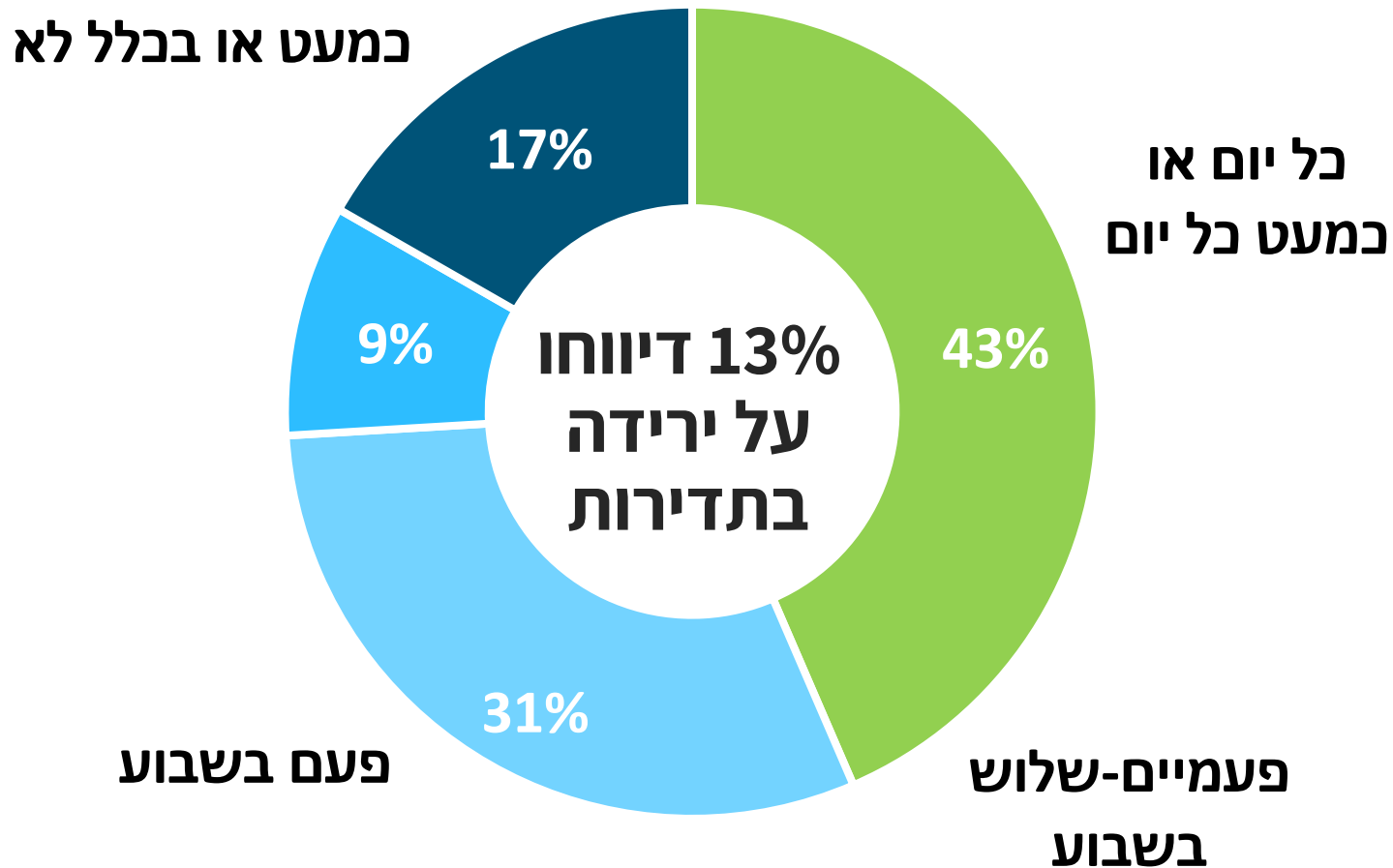

הסיבה הנפוצה ביותר לויתור על שירותים רפואיים היא העדר כוח או מצב רוח

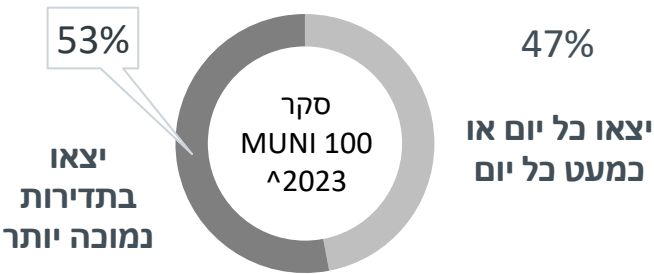
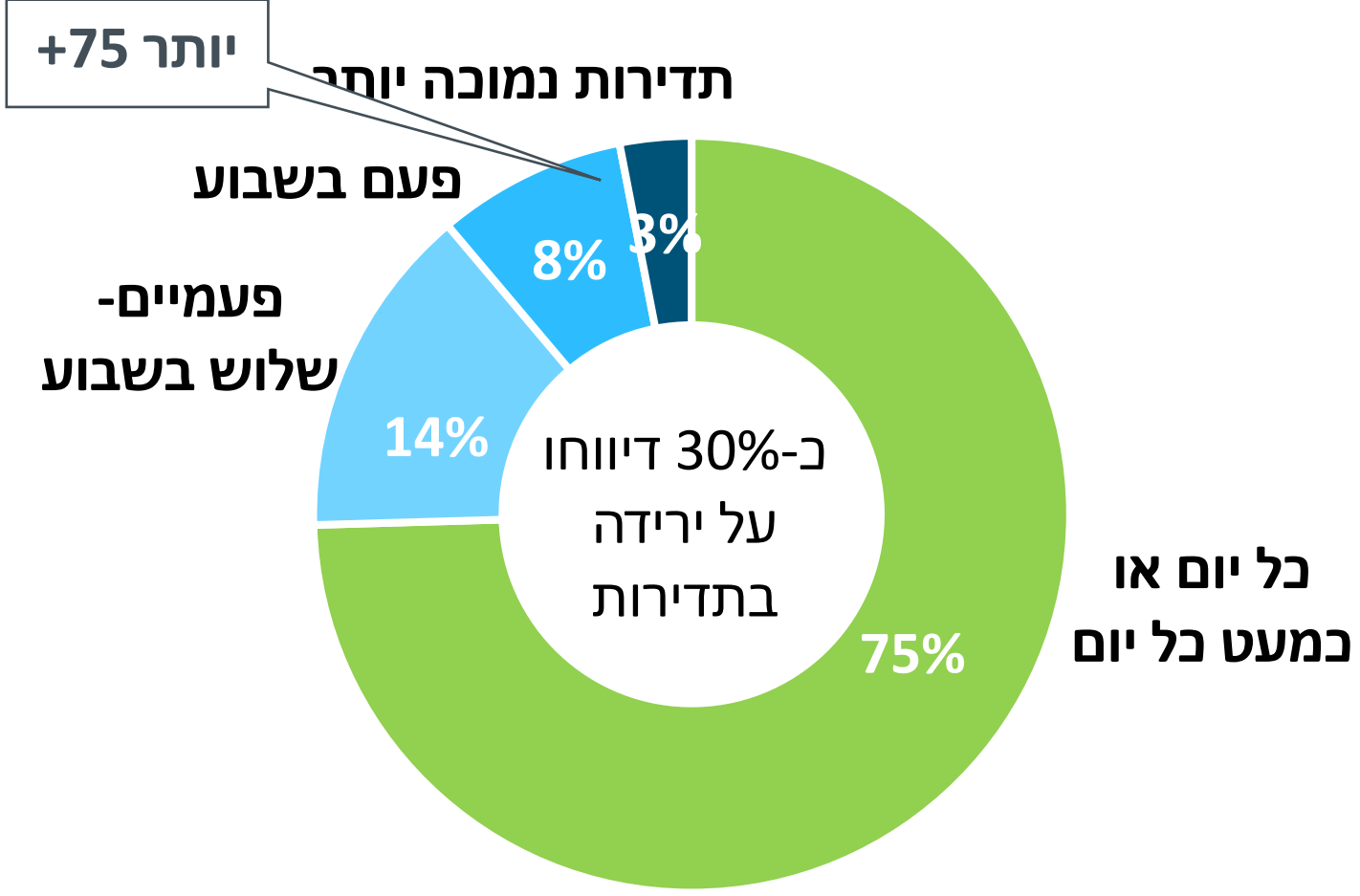

פעילות גופנית (באחוזים)

יציאה מן הבית (באחוזים)

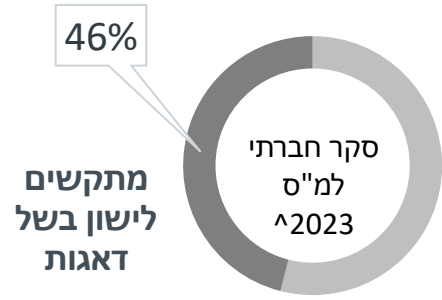

^נתוני סקר MUNI100 כוללים נסקרים בני 65+ מ-18 יישובים נבחרים ברחבי הארץ

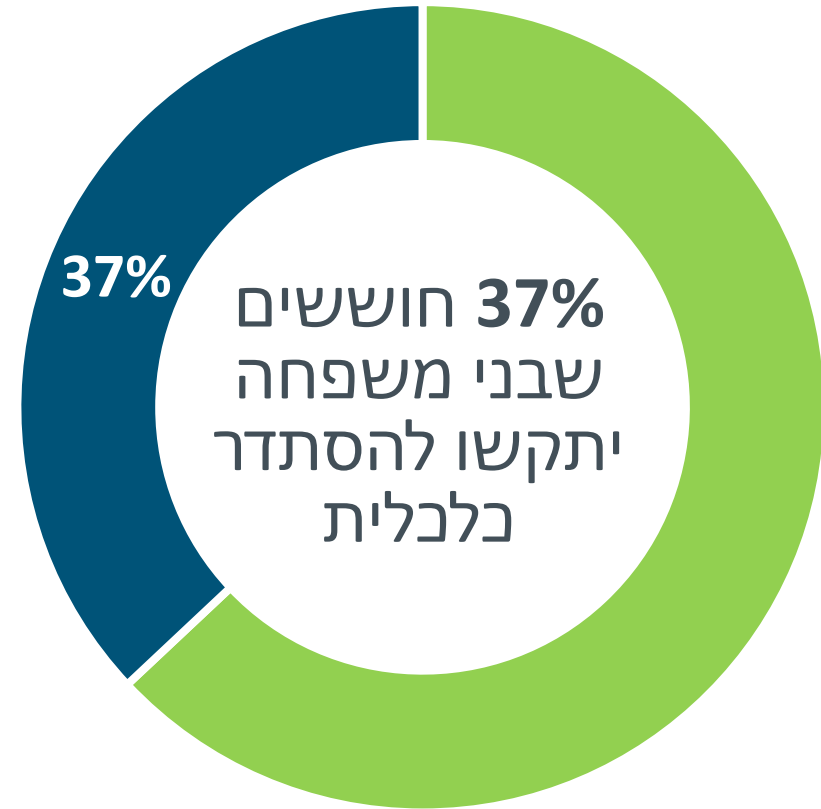
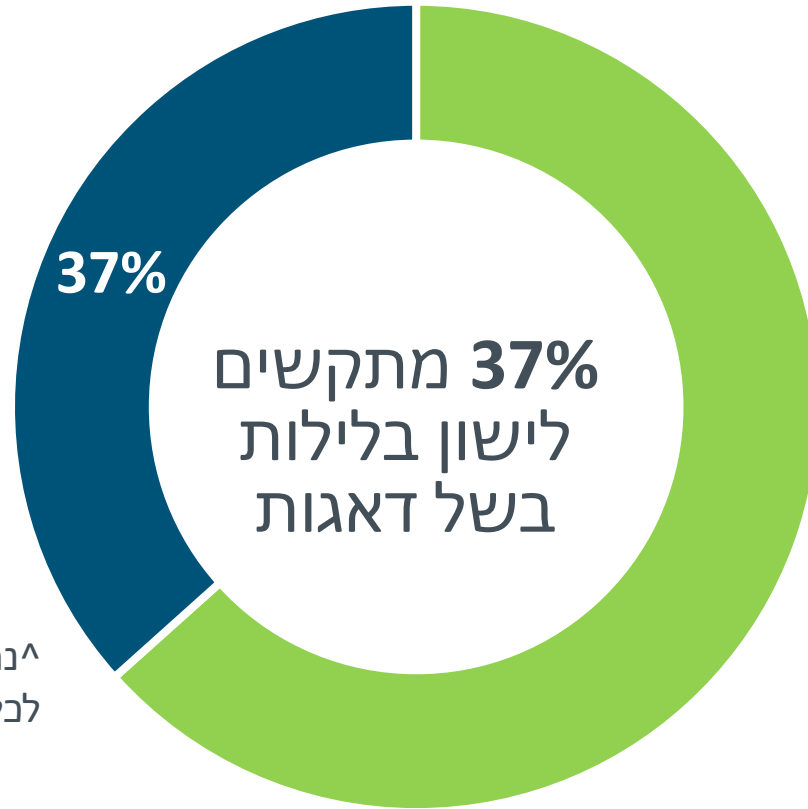

תחושות לחץ (באחוזים)

נשים יותר מגברים מתקשות לישון בשל דאגות: 46% לעומת 25%

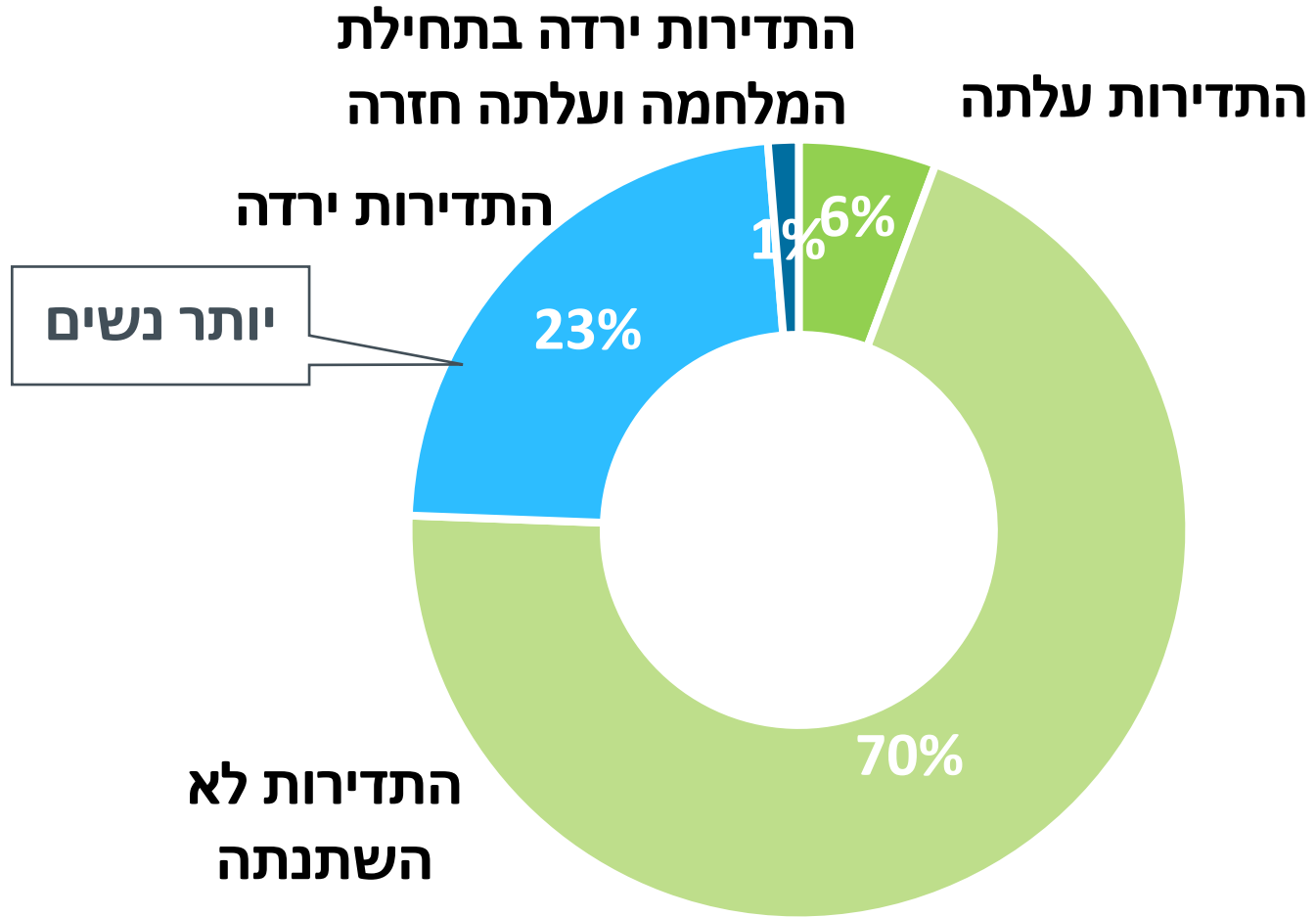

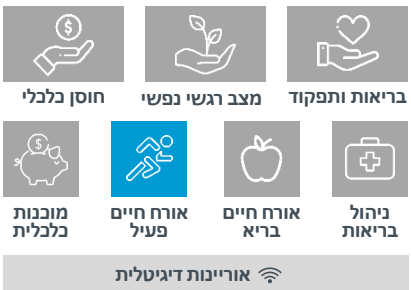
נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

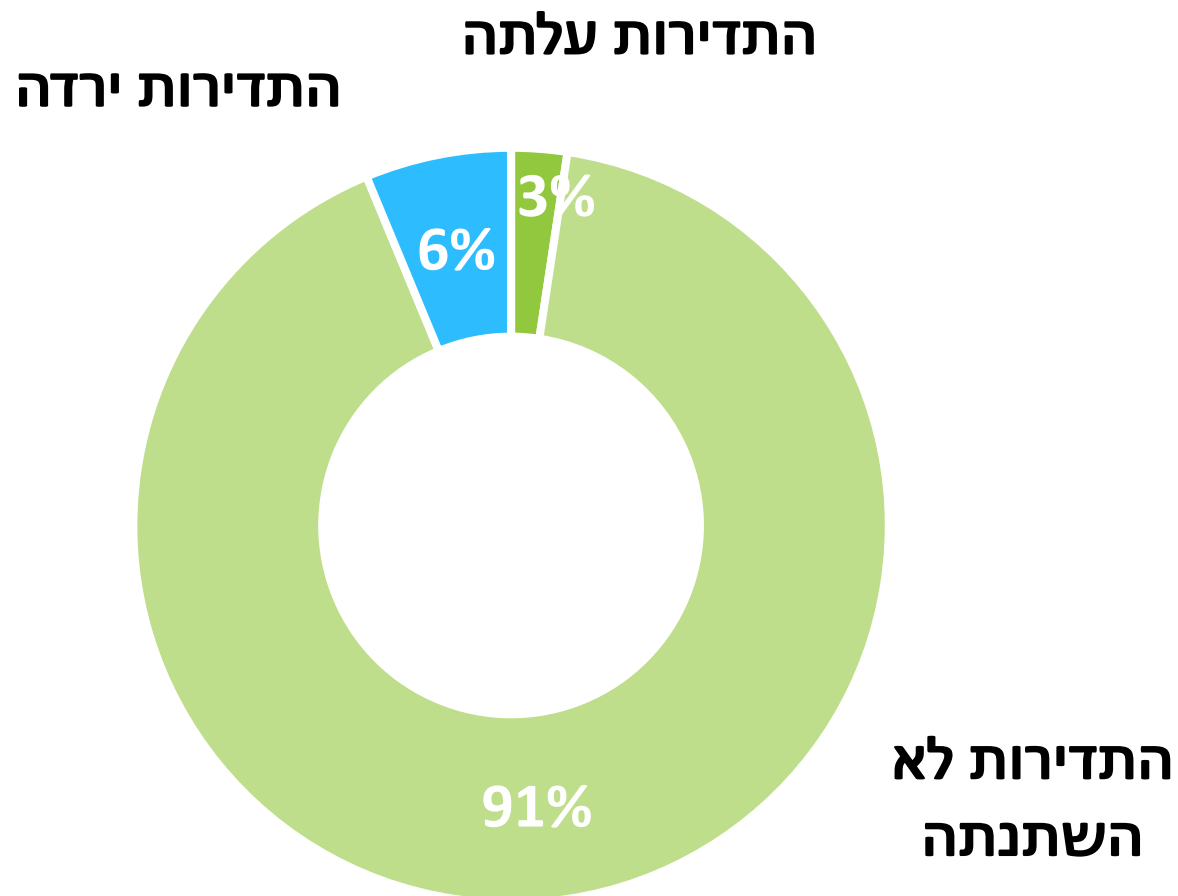

שינוי בתדירות של פנאי יחידני (באחוזים)

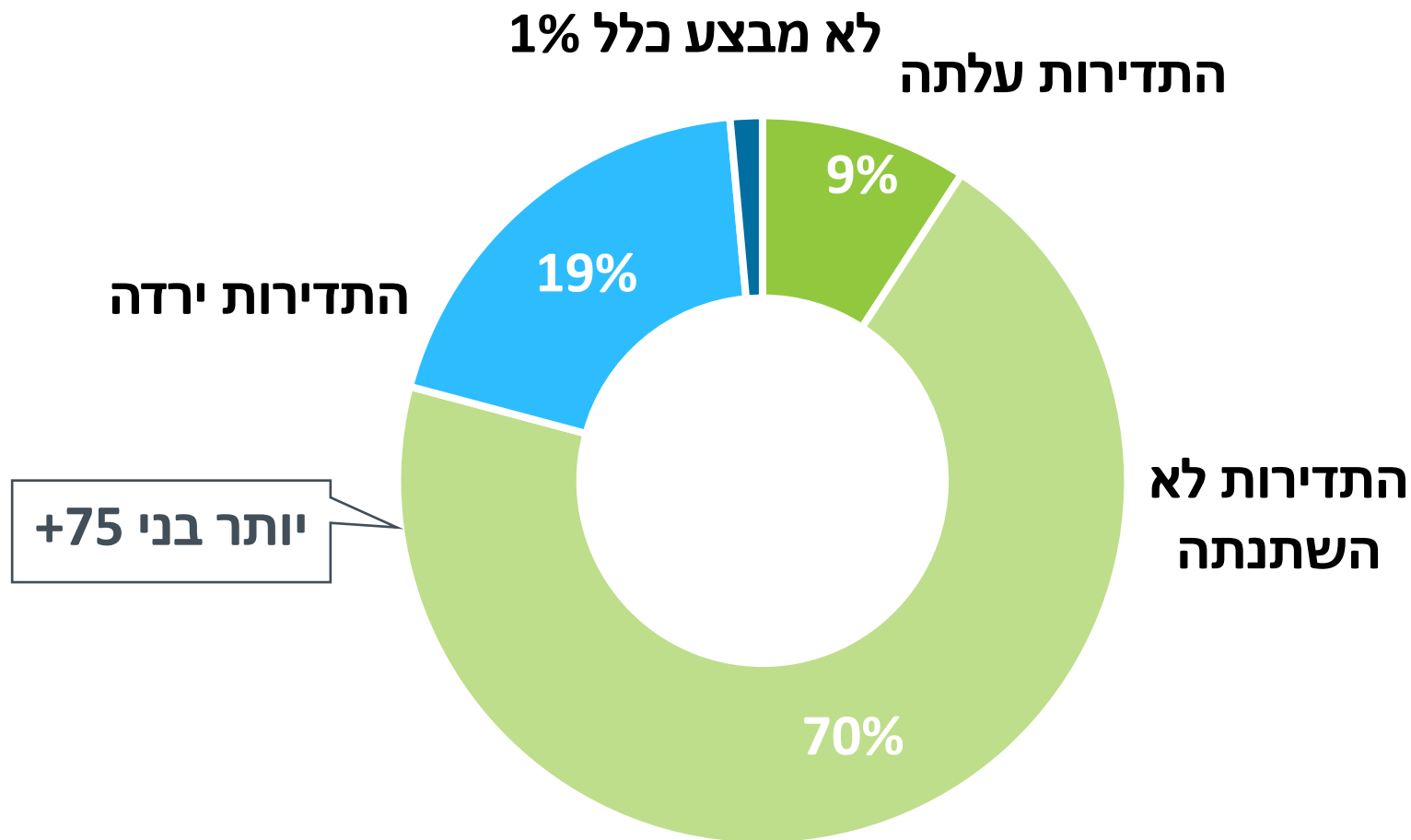

שינוי בתדירות של פנאי במסגרות (באחוזים)

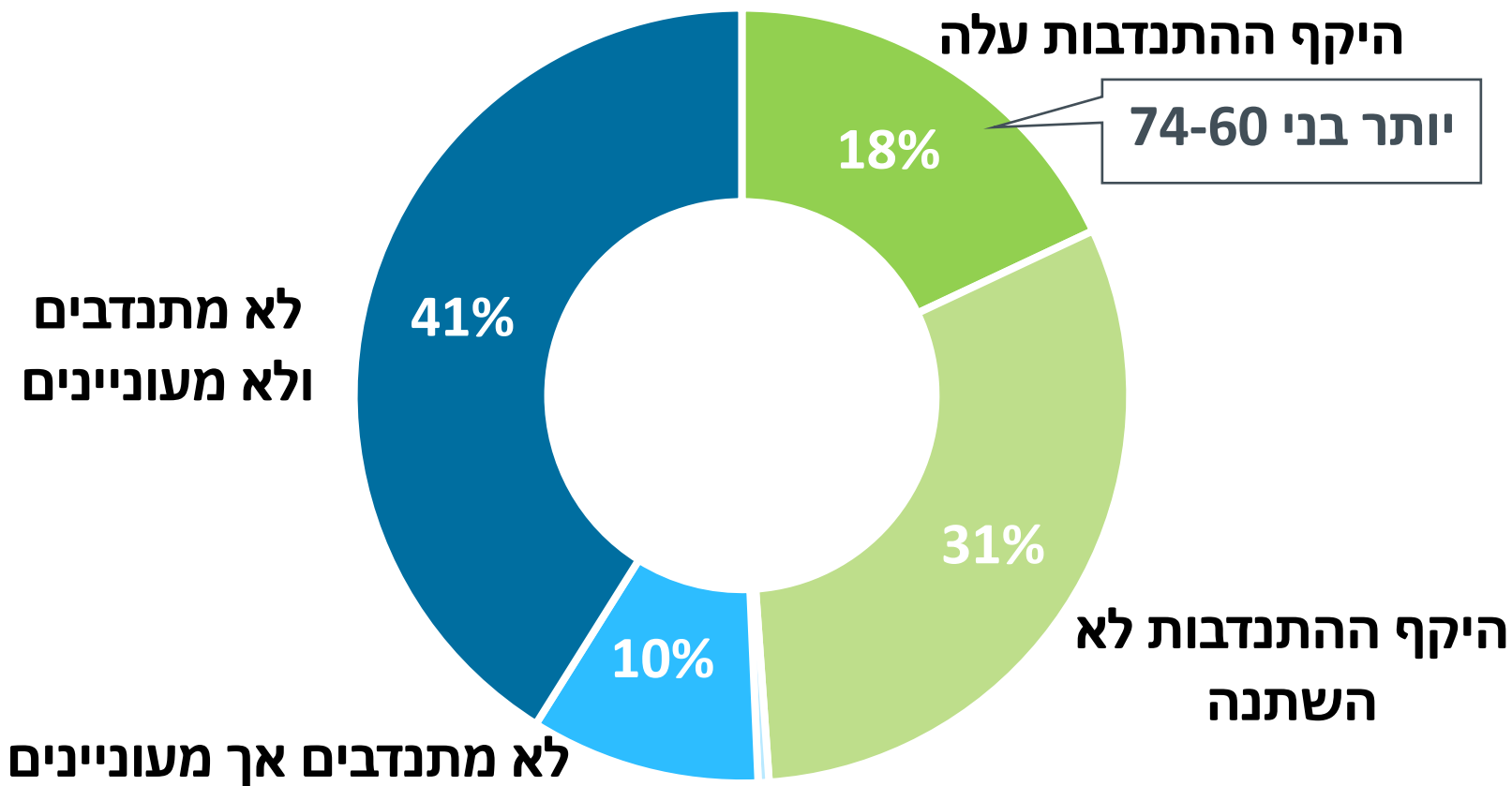
שינוי בתדירות של פנאי משפחתי (באחוזים)

התנדבות (באחוזים)

כמחצית מן הזקנים מתנדבים

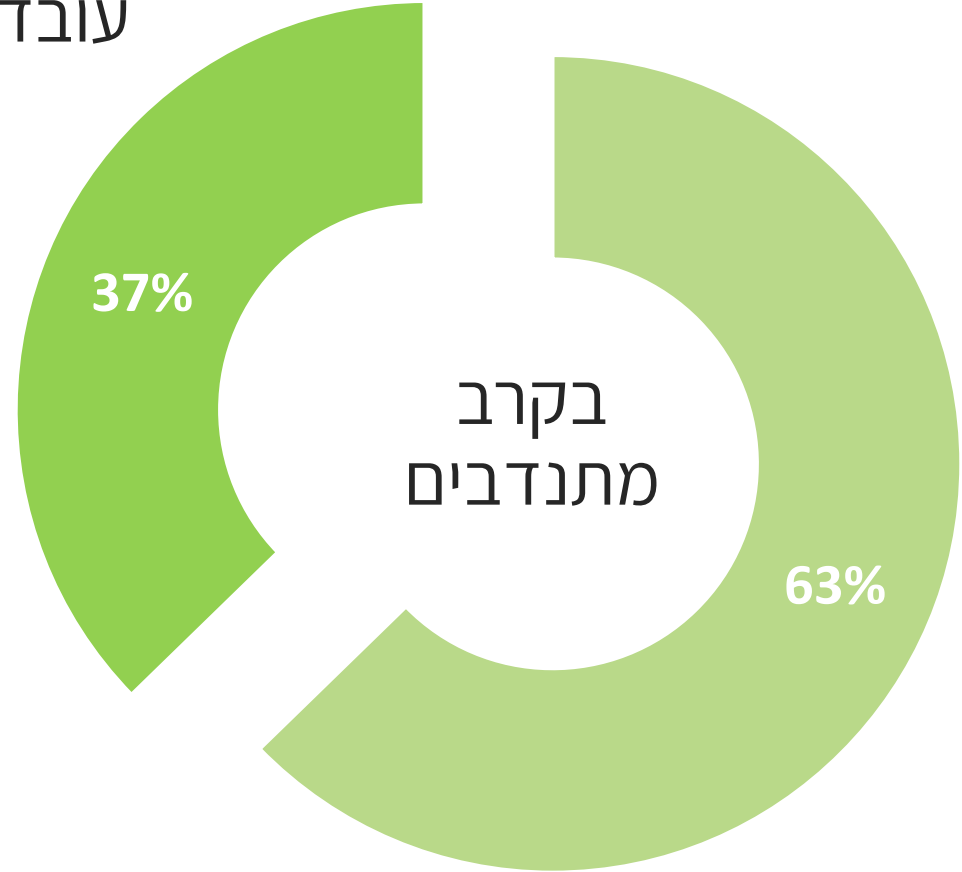

התנדבות (באחוזים)

לא נמצא פער מובהק בנטייה להתנדב בין המועסקים ללא מועסקים[^]

עובדים

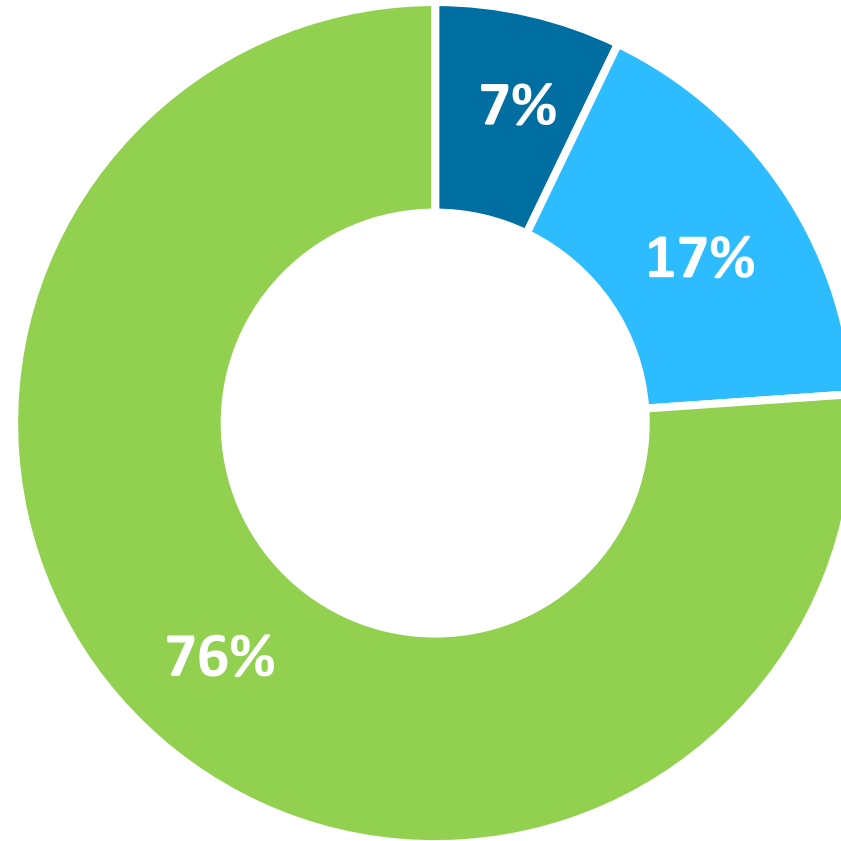

לא בשוק
העבודה

[^]מדגם קטן

מיצוי זכויות (באחוזים)

■ מתקשה ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

חוסן כלכלי

מצב רגשי נפשי

בריאות ותפקוד

מוכנות כלכלית

אורח חיים פעיל

אורח חיים בריא

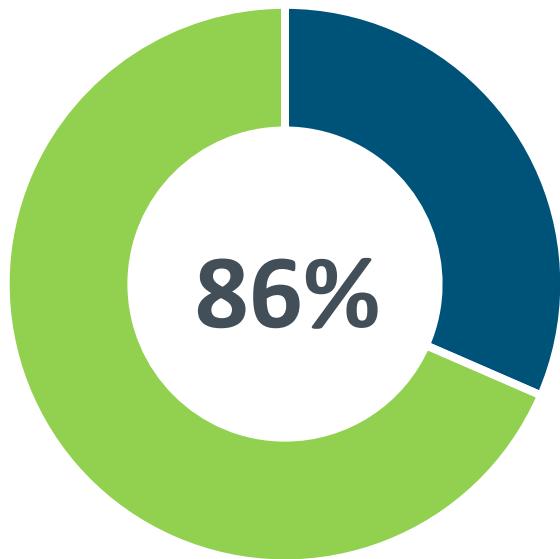
ניהול בריאות

אורינות דיגיטלית

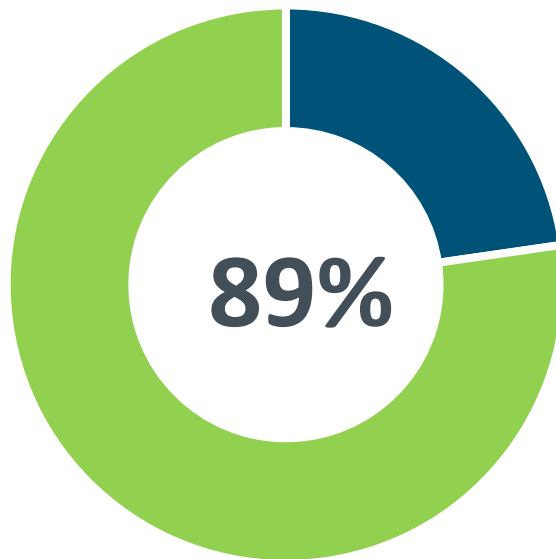
סדר יום משמעותי (באחוזים)

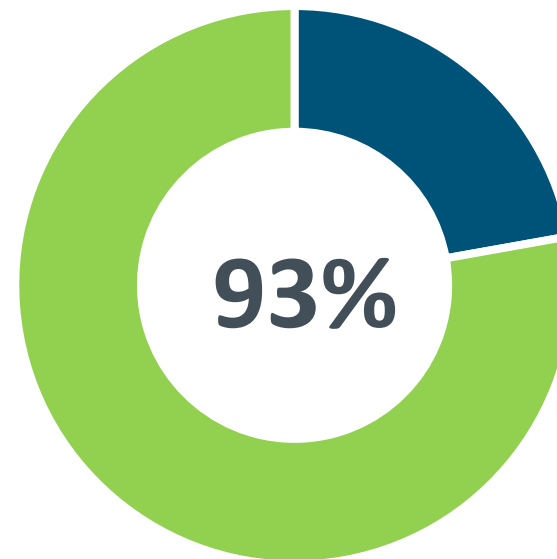
78% מן הזקנים מנהלים סדר יום משמעותי לפי שלושת הקטגוריות;
4% מן הזקנים דיווחו על רמת משמעות נמוכה בשלוש הקטגוריות

נהנים מפעילויות יום-יומיות

מרגישים יעילים ותורמים

יודעים מה יעשו במהלך היום

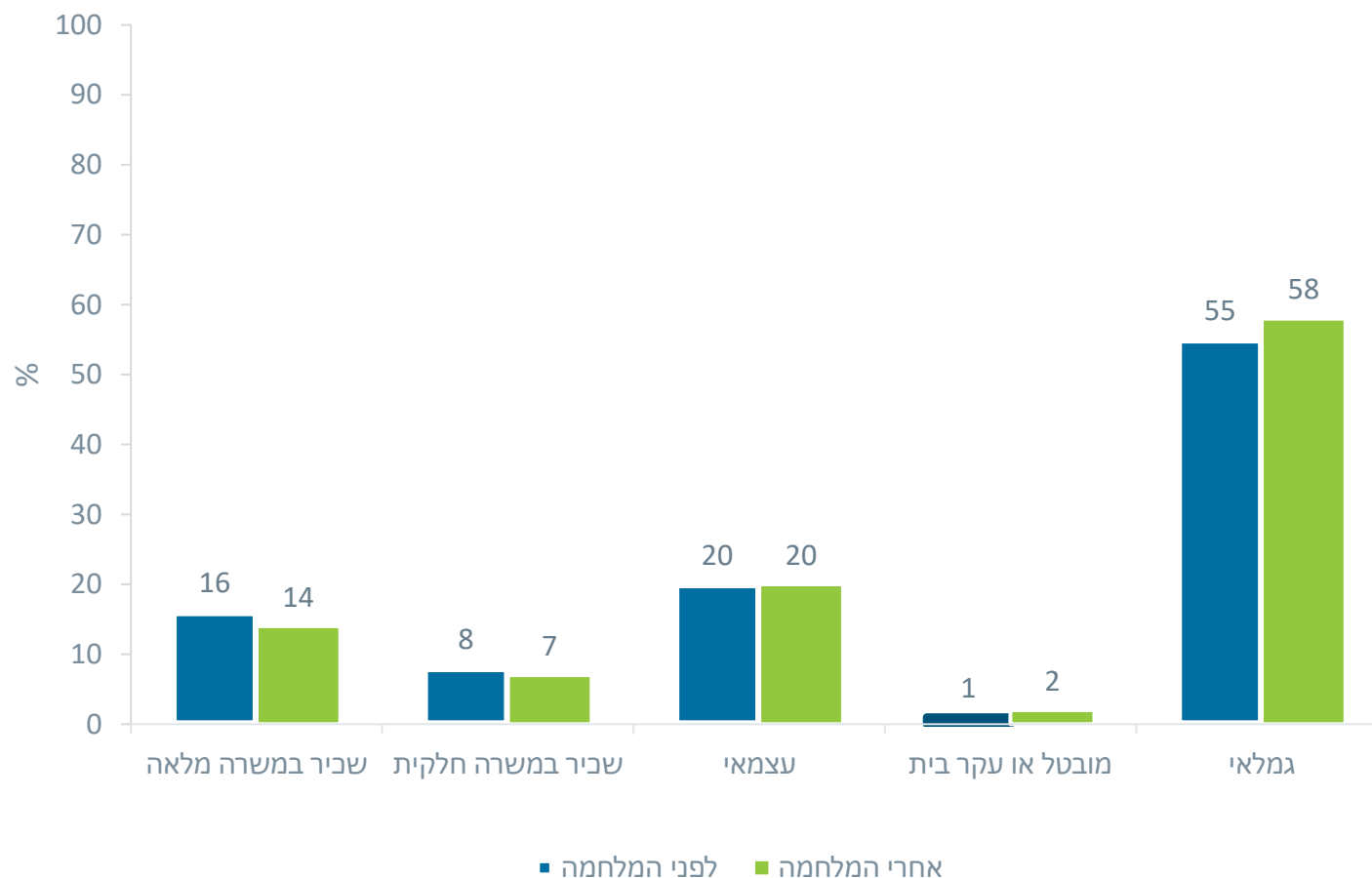

תעסוקה (באחוזים)

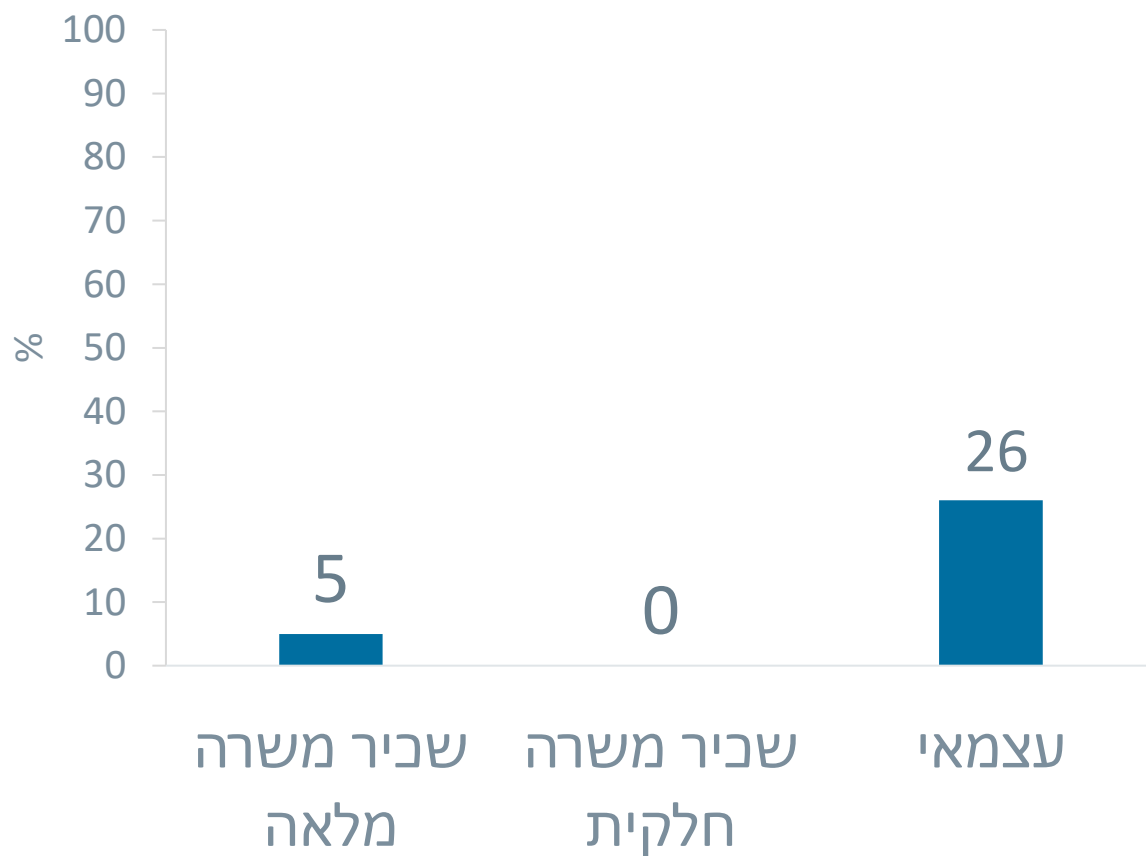
7% מן הלא מועסקים רוצים לחזור לשוק העבודה
 14% מן המועסקים דיווחו על ירידה או הפסקת העבודה עקב המלחמה

^נתוני הסקר מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

החמרה במצב התעסוקתי (באחוזים)

ירד באחוזי משרה/
הפסיק לעבוד/
יצא לחל"ת

אוריינות דיגיטלית – פעולות בסיסיות (באחוזים)

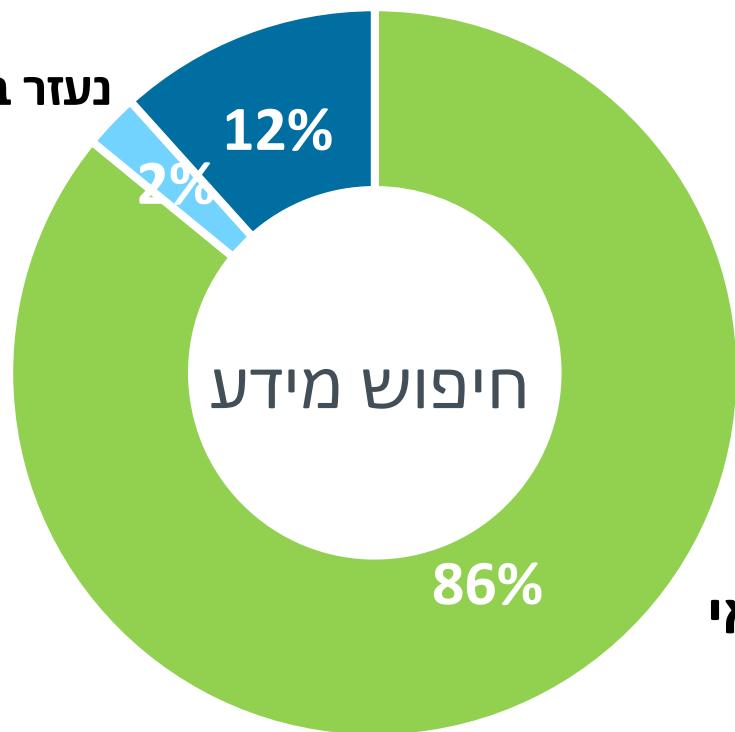

חוסן כלכלי	מצב רגשי נפשי	בריאות ותפקוד
מובנות כלכלית	אורח חיים פעיל	אורח חיים בריא
		ניהול בריאות

אוריינות דיגיטלית

מתקשה או לא מבצע

נעזר באחרים

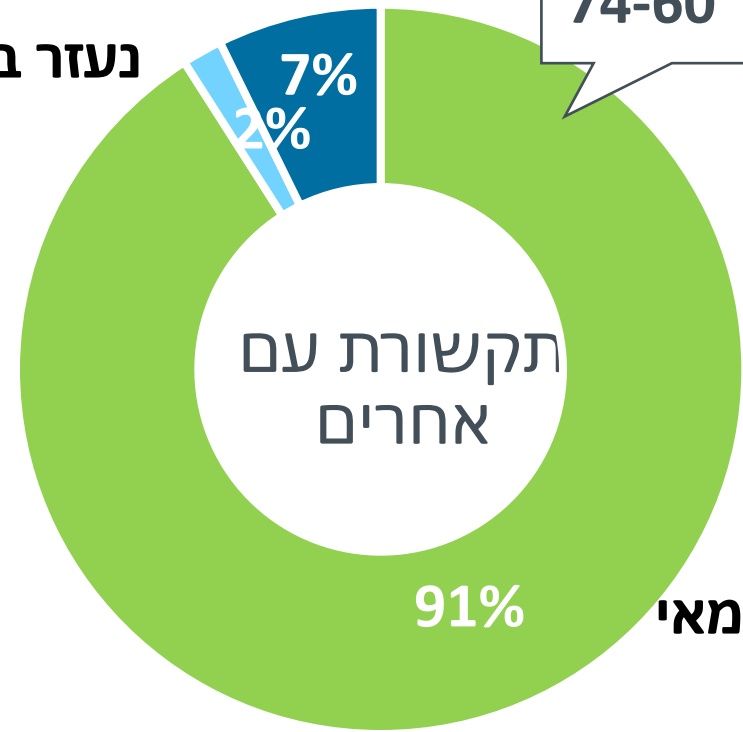

עצמאי

מתקשה או לא מבצע

נעזר באחרים

יותר 60-74

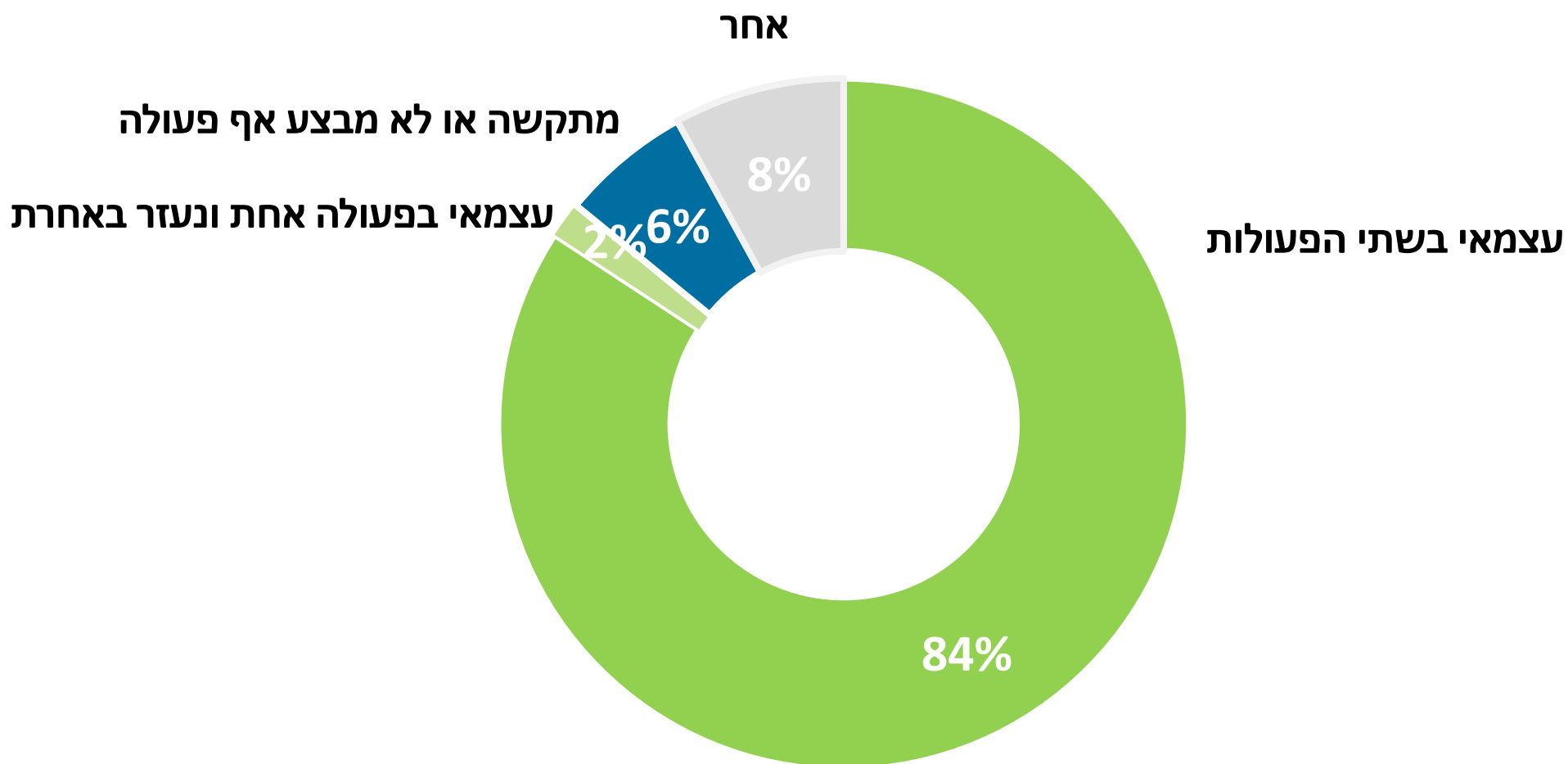

עצמאי

עצמאות בפעולות דיגיטליות בסיסיות (באחוזים)

יותר בני 60-74 מבני 75+ עצמאיים בשתי הפעולות

חוסן כלכלי מצב רגשי נפשי בריאות ותפקוד
מוכנות כלכלית אורח חיים פעיל אורח חיים בריא ניהול בריאות

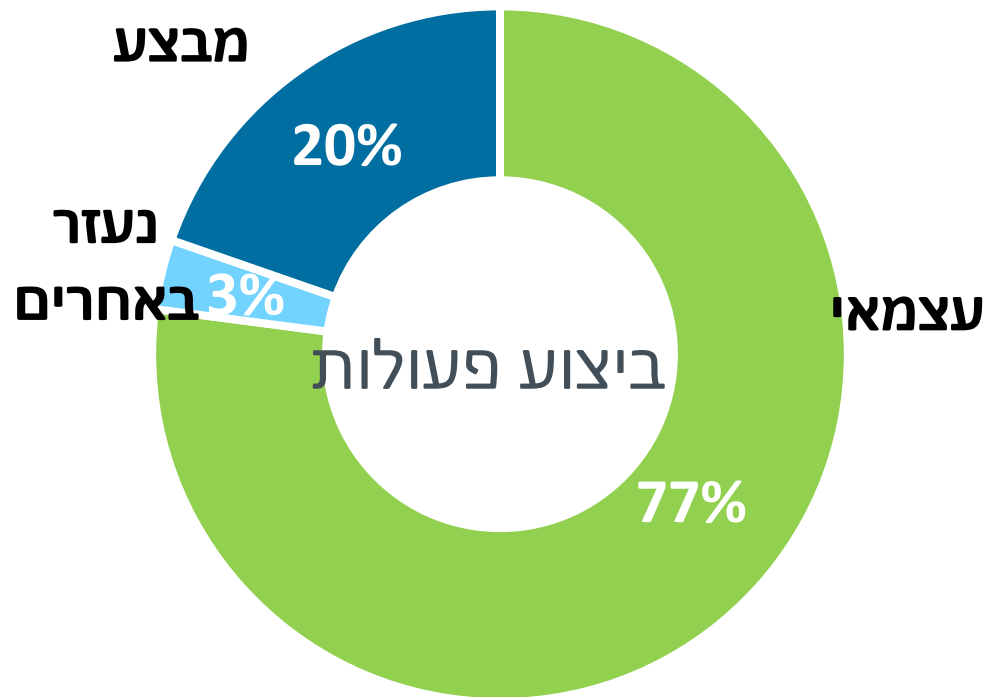
אוריכות דיגיטלית

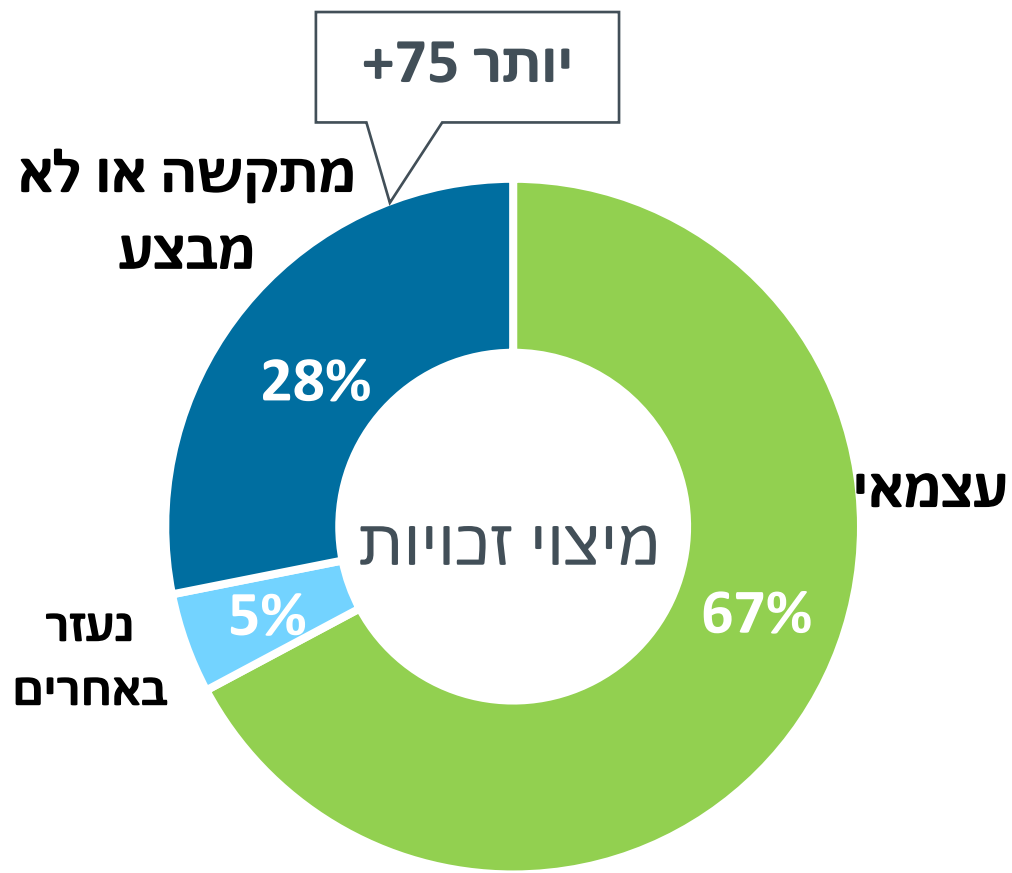
אורינות דיגיטלית – פעולות מורכבות (באחוזים)

מתקשה או לא מבצע

מתקשה או לא מבצע

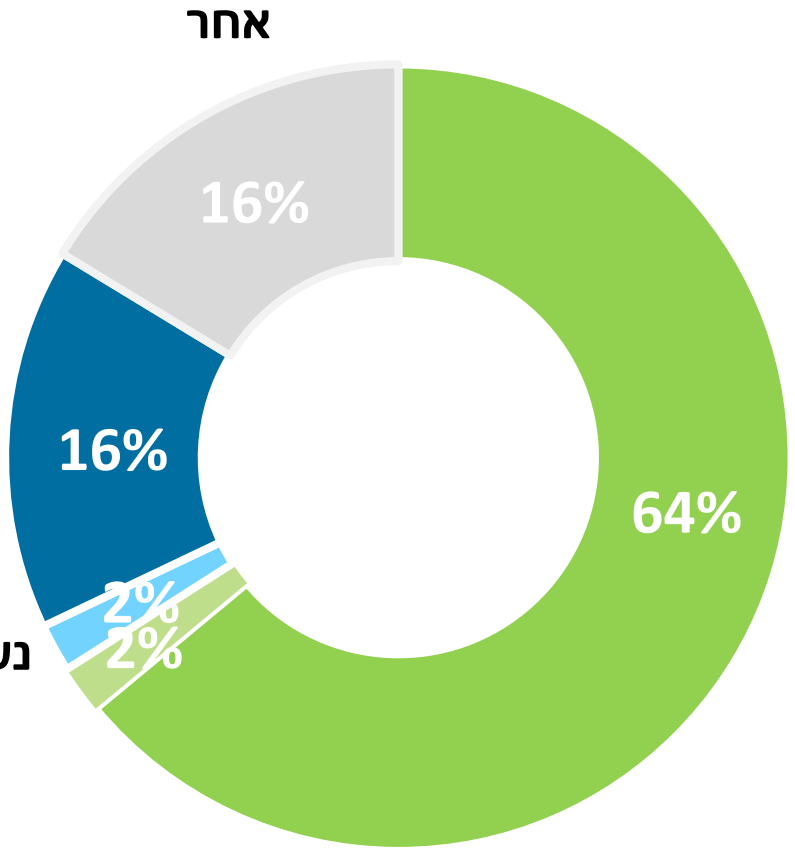

עצמאות בפעולות דיגיטליות מורכבות (באחוזים)

יותר בני 75+ מבני 60-74 עצמאיים בביצוע פעולות מורכבות

עצמאי בשתי הפעולות

מתקשה או לא מבצע אף פעולה

נעזר בפעולה אחת ומתקשה באחרת

עצמאי בפעולה אחת ונעזר

עצמאות בפעילויות דיגיטליות

6% מתקשים או לא מבצעים אף פעולה מתוך ארבע פעולות דיגיטליות

5% מתקשים או לא מבצעים שלוש פעולות ונעזרים בפעולה אחת

2% נעזרים בלפחות שתי פעולות מתוך ארבע פעולות דיגיטליות

63% מבצעים עצמאית את כל הפעולות הדיגיטליות

הסתמכות על הסביבה הקרובה

מרגיש שייכות
לקהילה
80%

יכול להיעזר
בשכנים
74%

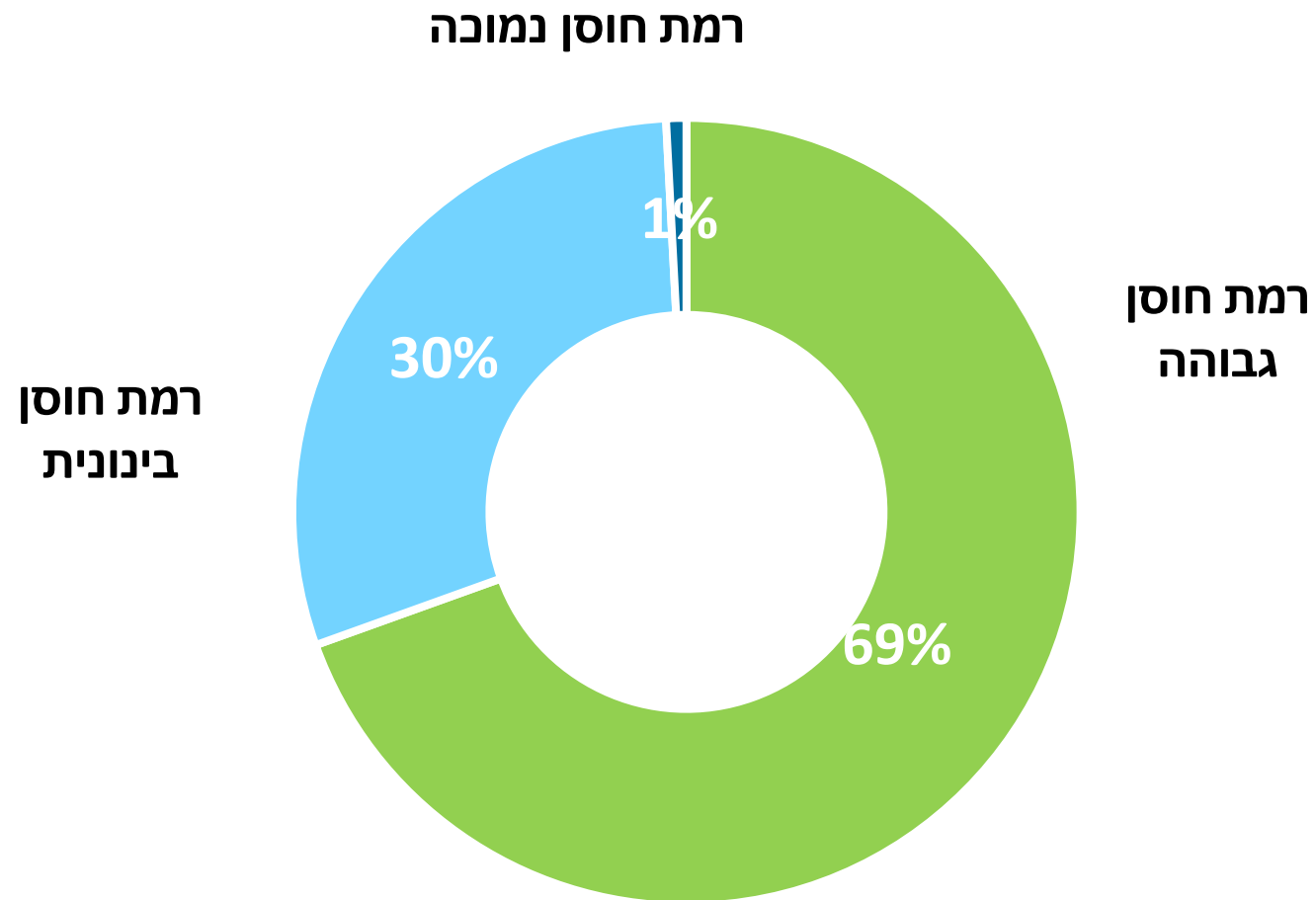
מרוצה מן היחסים
עם בני המשפחה
99%

סומך על אנשים
שיעזרו בשעת
משבר
87%

סקר חברתי
2023
95%

סקר חברתי
2023
92%

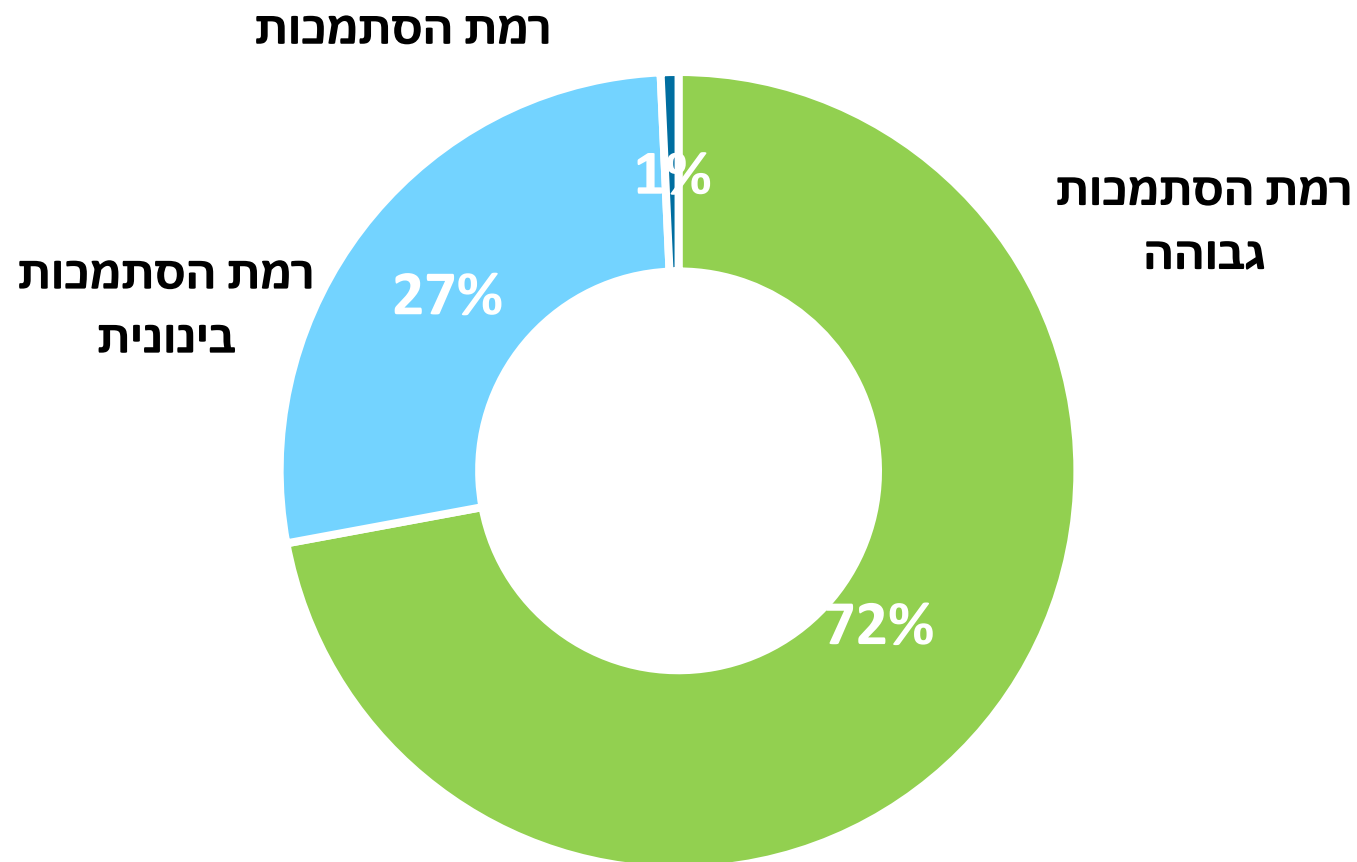
חוסן קהילתי (באחוזים)

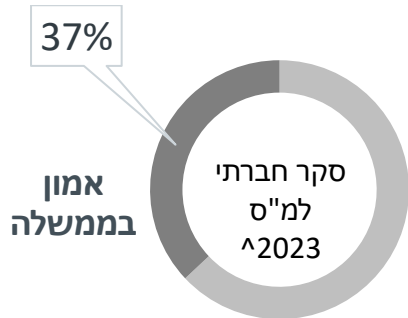
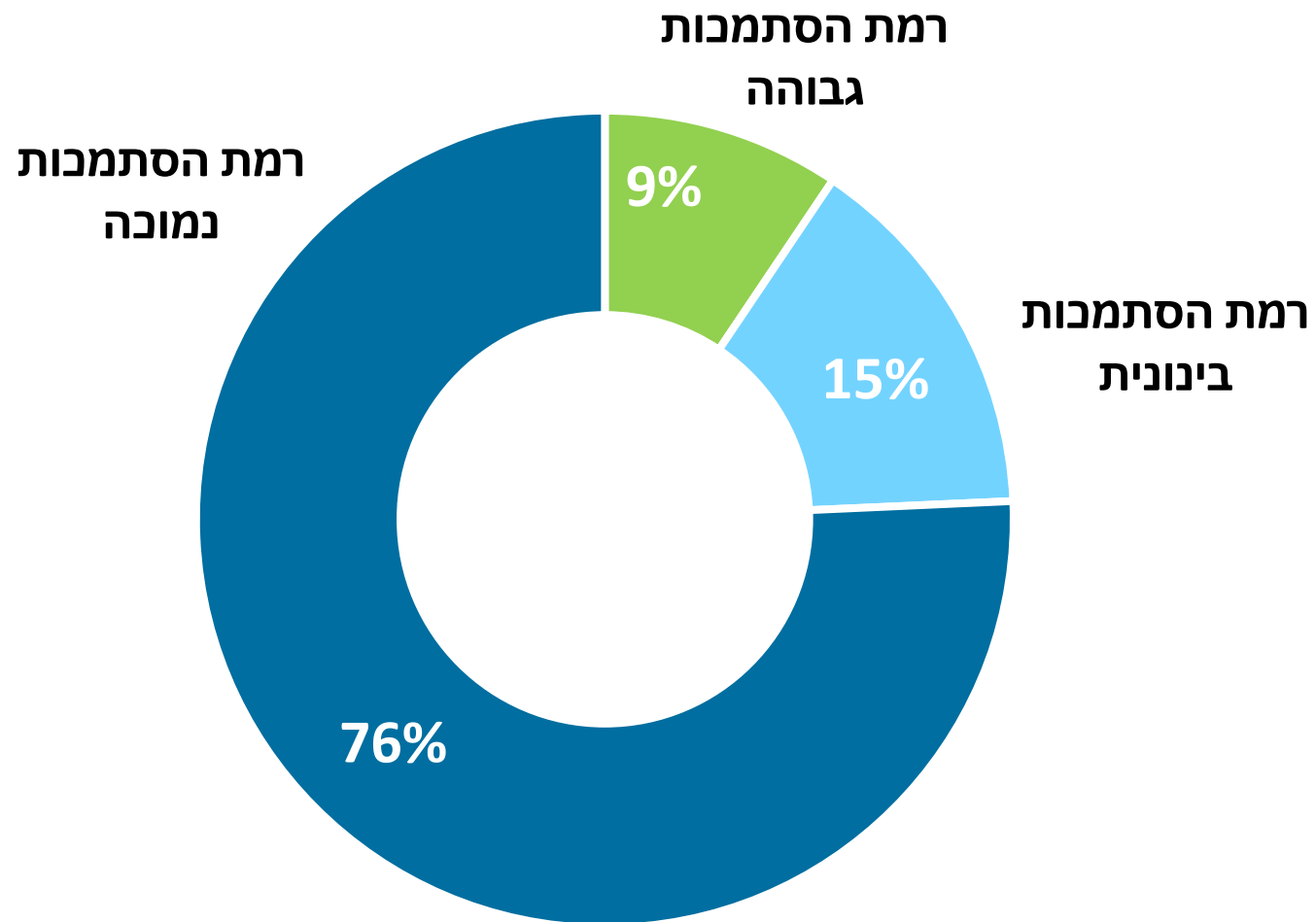
הסתמכות על הרשות המקומית (באחוזים)

בני 75+ סומכים על הרשות המקומית יותר מבני 60-74

הסתמכות על הממשלה (באחוזים)

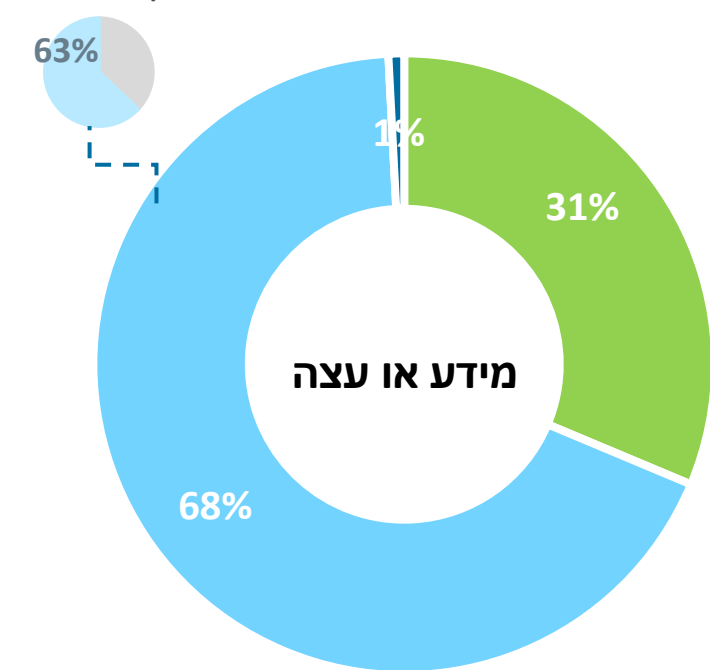
^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

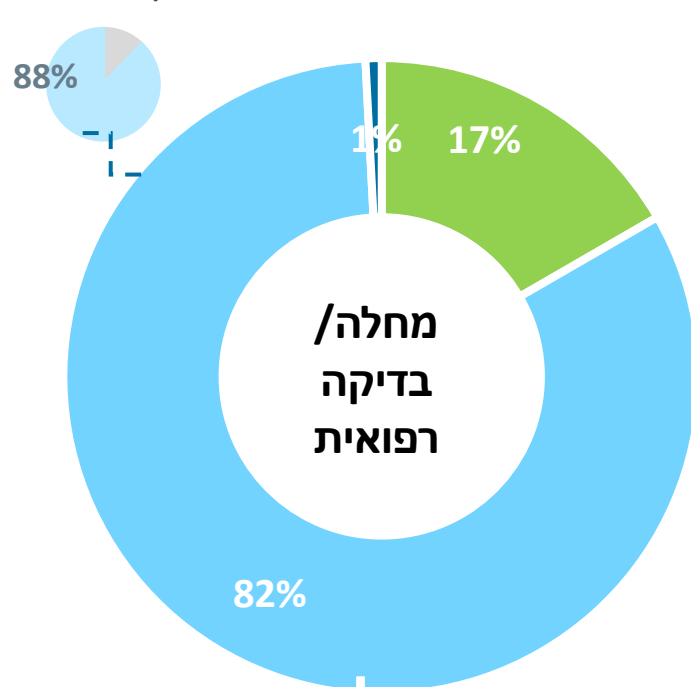
צורך בעזרה בפעילויות בסיסיות (באחוזים)

אין זקנים שאין להם למי לפנות לעזרה בשלושת התחומים

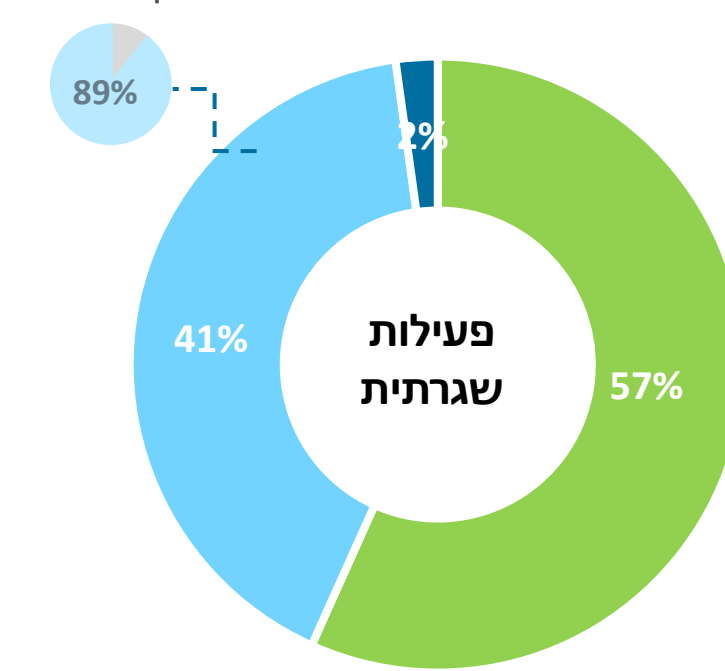
בן משפחה

בן משפחה

בן משפחה

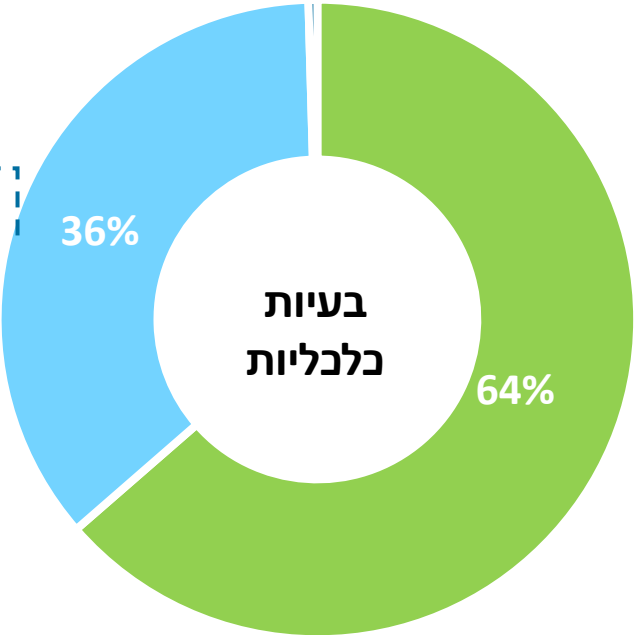
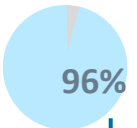
■ אין למי לפנות ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

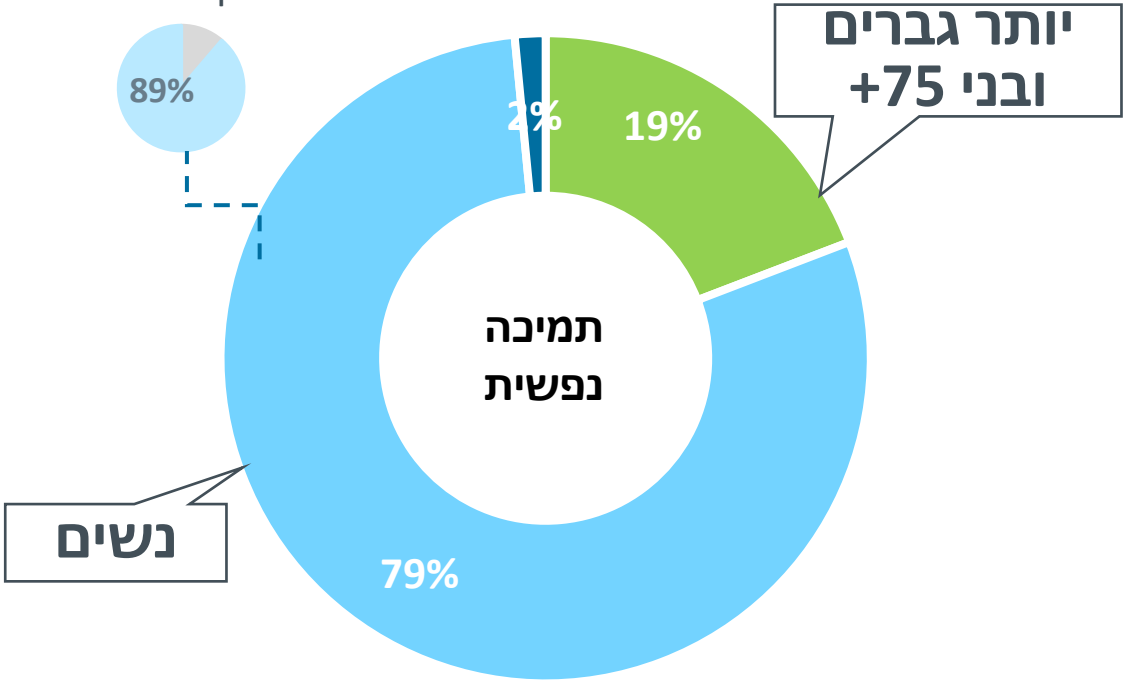
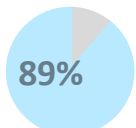
צורך בתמיכה (באחוזים)

15% מן הזקנים עצמאים בשתי הפעולות
אין זקנים שאין להם לפנות לעזרה בשני התחומים

בן משפחה

בן משפחה

■ אין למי לפנות ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

בני משפחה הם מוקד התמיכה המרכזי

בני משפחה

סיוע רגשי, 89%

סיוע כלכלי
96%

סיוע במידע או
עצה, 63%

עזרה פיזית
כשחולה,
88%

עזרה פיזית
שגרתית,
89%

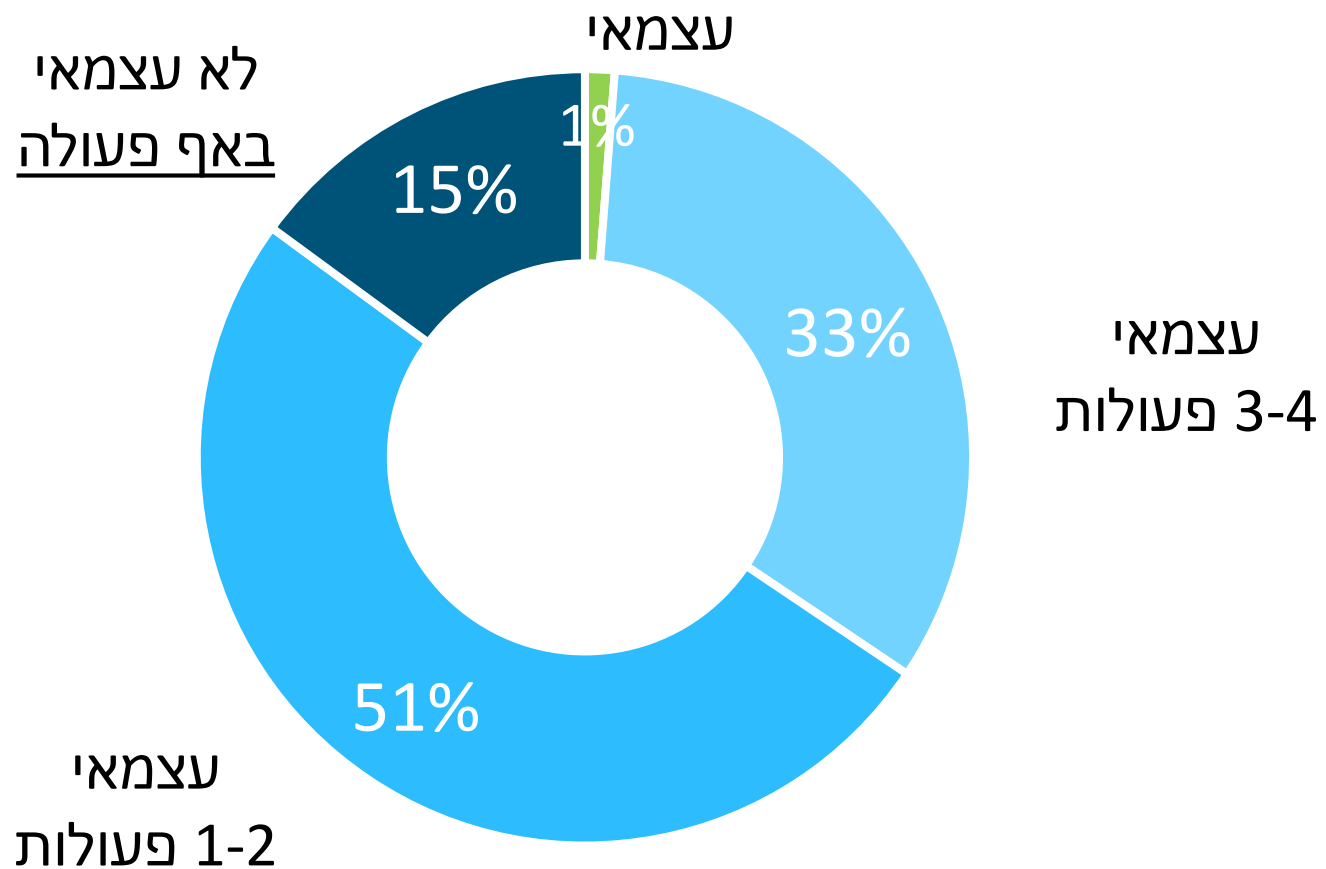
במי אתה נעזר?

אין לי צורך

מישהו מקופת חולים
מישהו משירות עירוני
נותן שירות אחר
איש דת/מנהיג רוחני

בן משפחה קרוב
חבר או שכן
מתנדב קבוע

אין לי למי לפנות

תמונת מצב זקנים - מדדי פרט

מצב כלכלי

91% מצליחים לעמוד
בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

62% עם חוסן אישי גבוה
23% חשים בדידות
82% חשים תחושת ביטחון

מצב בריאות

85% מצב בריאות טוב
5% ברמת דיכאון גבוהה
18% עם קושי בתפקוד יום-יומי

מדדי
"על"

מוכנות כלכלית

41% מועסקים

אורח חיים פעיל

50% מתנדבים
76% ממצים זכויות
באופן עצמאי
78% מנהלים
סדר יום משמעותי

אורח חיים בריא

75% יוצאים מן הבית
כמעט/כל יום
43% מבצעים
פעילות גופנית
כ-37% חווים תחושות
לחץ (STRESS)

ניהול בריאות

13% ויתרו על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

מדדים
מנבאים

אוריינות דיגיטלית | 84% עצמאיים בא"ד בסיסית | 64% עצמאיים בא"ד מתקדמת

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע - כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

תמונת מצב זקנים - השפעת מלחמת חרבות ברזל

מדדי "על"

מצב כלכלי

27% החמרה ביכולת לעמוד
בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

21% אין מרחב מוגן
20% לא תמיד מספיקים להגיע
למרחב מוגן\מקום בטוח

מצב בריאות

27% החמרה במצב הבריאות
7% החמרה בתפקוד יום-יומי

מדדים מנבאים

מוכנות כלכלית

14% דיווחו על החמרה
במצב תעסוקה
7% רוצים לחזור לשוק
העבודה (גמלאים)

אורח חיים פעיל

23% ביצעו פחות פנאי יחידני
6% ביקרו פחות במסגרות
19% פגשו פחות משפחה וחברים
10% מעוניינים להתנדב

אורח חיים בריא

30% יצאו פחות מן הבית
13% ביצעו פחות
פעילות גופנית

ניהול בריאות

13% ויתרו על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

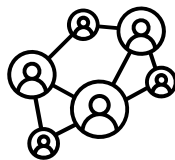
תמונת מצב זקנים – רשתות תמיכה

שלטון

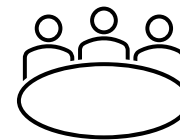

72% סומכים על הרשות המקומית
9% סומכים על הממשלה

קהילה

80% תחושת שייכות לקהילה
69% חוסן קהילתי גבוה

סביבה קרובה

99% מרוצים מן היחסים עם המשפחה
74% יכולים להיעזר בשכנים
87% סומכים על אנשים שיעזרו
בשעת משבר

מדדי אמון

צורך בתמיכה

15% תלויים לחלוטין (בכל הפעולות)
ברשת התמיכה שלהם

גורם הסיוע מרכזי – בני משפחה

כ-34% עצמאיים ברוב הפעולות

תמיכה רגשית/כלכלית

79% פונים לסיוע בתמיכה רגשית
(2% אין למי לפנות)

36% פונים לסיוע בבעיות כלכליות
(0% אין למי לפנות)

פעולות בסיסיות

41% פונים לסיוע בפעולות שגרה
(2% אין למי לפנות)

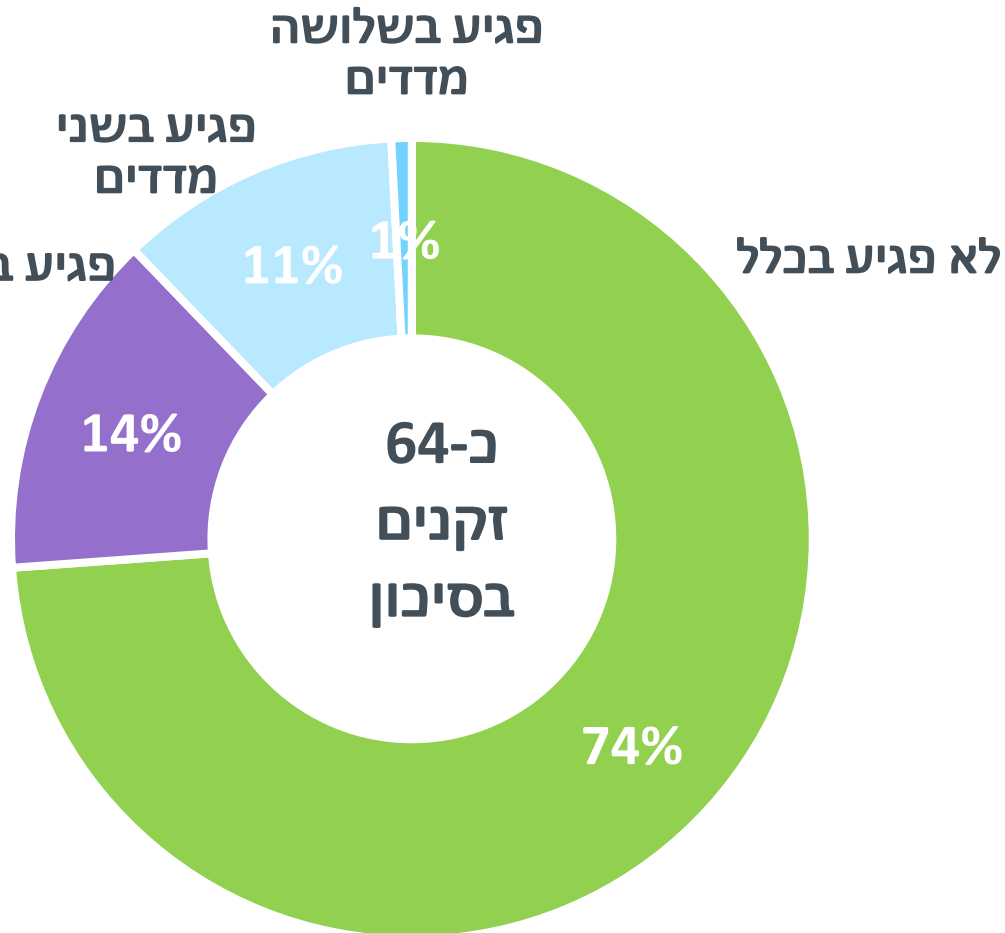
82% פונים לסיוע בעת מחלה או
בדיקה רפואית (1% אין למי לפנות)

68% פונים לסיוע במידע או עצה
(1% אין למי לפנות)

צורך בסיוע

קבוצת סיכון בריאות ותפקוד (באחוזים)

- ארבעה מדדי בריאות ותפקוד:
- מצב בריאות סובייקטיבי
 - קושי בתפקוד יום-יומי (GALI)
 - דיכאון (PHQ2)
 - ביצוע פעולות שגרה

ג'וינט - אשל | הזדקנות מיטבית בעידן של 100 שנות חיים

הג'וינט

גורמים מנבאים – קבוצת סיכון בריאות ותפקוד

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה לפגיעות (בכל מדד)
נפגע במלחמה	↑
מועסקים	↓

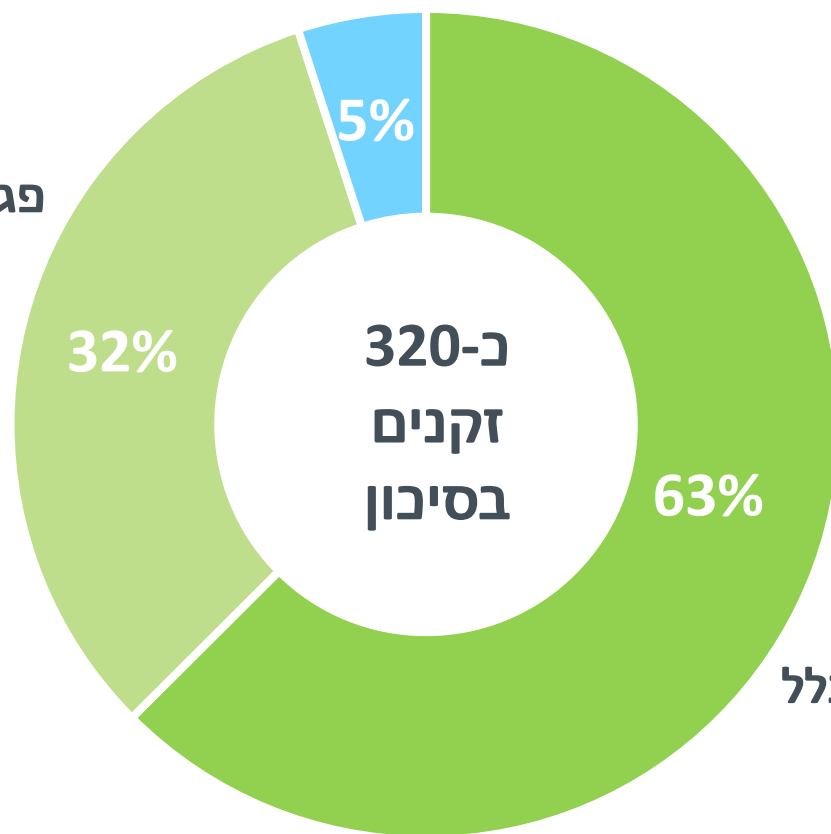
קבוצת סיכון מצב חברתי-רגשי (באחוזים)

נשים פגיעות יותר מגברים

פגיע בשני מדדים

פגיע במדד אחד

שלושה מדדי חוסן חברתי-רגשי:

- חוסן אישי
- בדידות
- תחושת ביטחון

לא פגיע בכלל

גורמים מנבאים - קבוצת סיכון מצב חברתי-רגשי

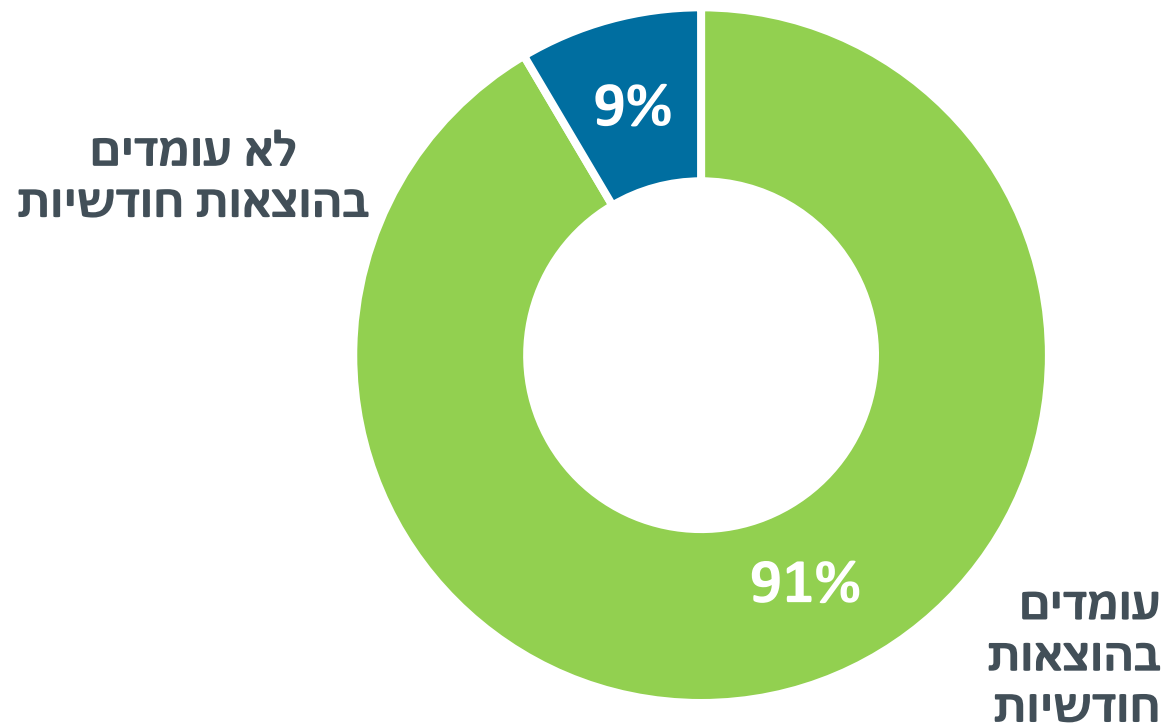
קורלציה לבדידות	גורמים מנבאים
↑	נפגע קשה במלחמה
↑	נשים

קבוצת סיכון מצב כלכלי (באחוזים)

כ-580 זקנים לא מצליחים
לעמוד בהוצאות החודשיות

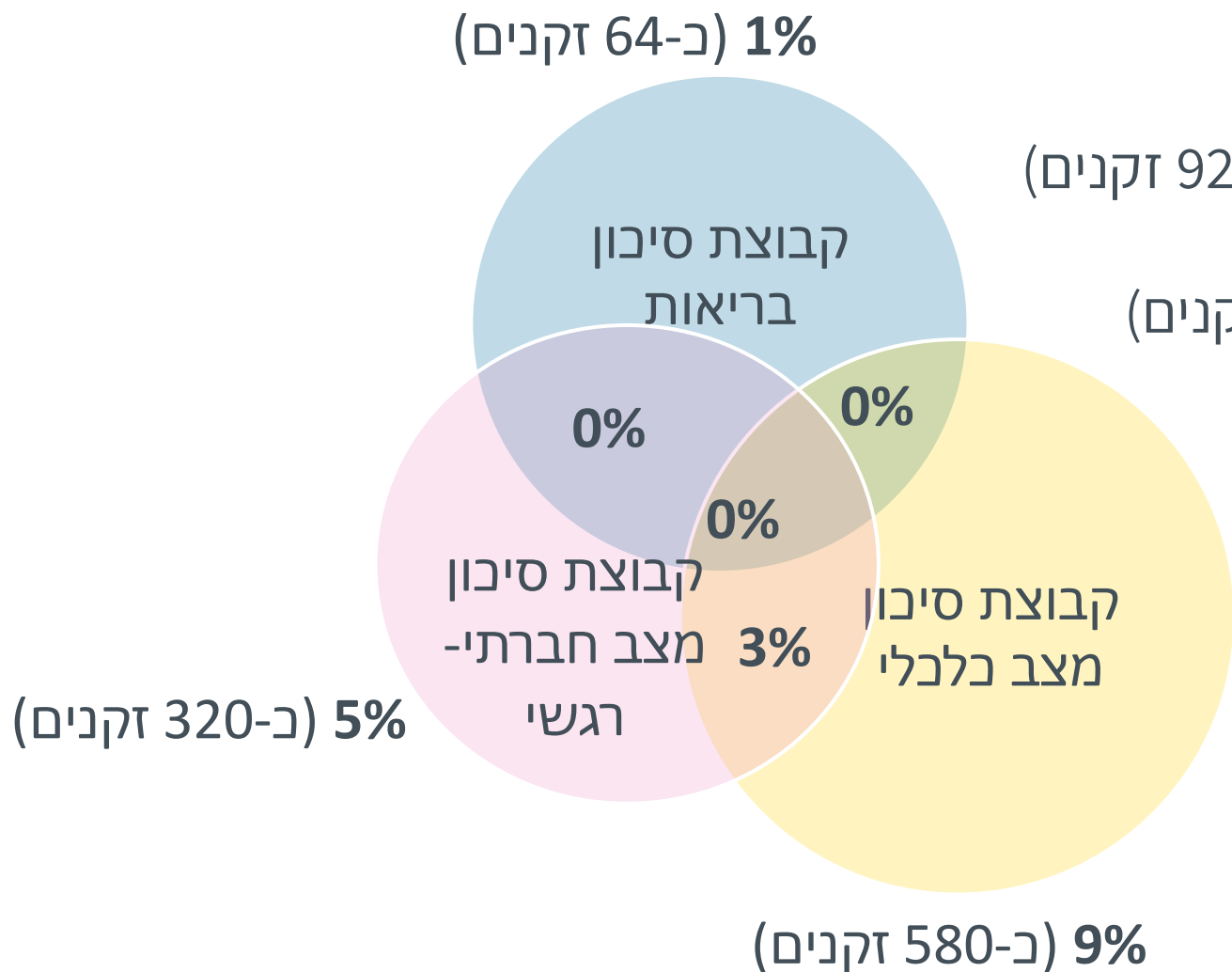
גורמים מנבאים – קבוצת סיכון מצב כלכלי

כיוון קורלציה למצב כלכלי	גורמים מנבאים
↑	נשים
↓	השכלה

קבוצות סיכון – סיכום

זקנים בשתי קבוצות סיכון – 3% (כ-92 זקנים)
 זקנים בשלוש קבוצות סיכון – 0%
 זקנים "חזקים" – 88% (כ-5,600 זקנים)

זקנים "חזקים" – ללא פגיעות כלל

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה
השכלה	↑
נפגע במלחמה	↓

תובנות והמלצות: עמק יזרעאל

ברמת
הזקן

- 45% נפגעו בעקבות המלחמה (כ-3,000 זקנים)
- 1 מכל 8 זקנים נמצא במצב סיכון (בריאותי \ חברתי-רגשי \ כלכלי)
- 3% זקנים נמצאים בלפחות שני מצבי סיכון
- מי שיותר פגיע – סיכוי גבוה יותר להחמרה (לרוב נשים ובני 75+)
- 1 מכל 3 זקנים ויתר על שירותים רפואיים עקב המלחמה
- מדדים מנבאים מובילים – אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות ובדידות
- בני משפחה הם גורם הסיוע המרכזי (וכמעט בלעדי)
- 36% תלויים לחלוטין ברשת התמיכה שלהם
- יש הרבה זקנים "חזקים" (88%) – חשוב למנף אותם (לדוגמה תעסוקה או התנדבות)
- לחפש "מתחת לפנס" – בדגש על אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות
- לקדם מענים בתחומי מיצוי זכויות וסיוע רגשי
- השקעה בבני משפחה – כגורם מטפל ו\או מתווך
- לחזק/לפתח גורמים נוספים ברשת התמיכה של הזקן והנגשה של שירותים

ברמת
הרשות